

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

oversat af Fr. Moth.

Pave Julius' død : en satire

Kjøbenhavn : Kleins Forlag, 1894

63 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Pave Julius' Død.

1894.

2. - 178.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 28°

1 1 02 0 8 02779 8

+ REX

ST. CECILIA

THE CHURCH OF THE HOLY SPIRIT

NO. 10

PAYE JULIUS DOD

BY SATIRE

1881

FRANCIS

STUDIER

FRA

SPROG- OG OLDTIDSFORSKNING

UDGIVNE AF DET PHILOGISK-HISTORISKE SAMFUND

Nr. 16

PAVE JULIUS' DØD

EN SATIRE

OVERSAT

AF

FR. MOTH

KJØBENHAVN

KLEINS FORLAG

1894

STUDIER

STUDIER OG OLDFORSKNING

STUDIER OG OLDFORSKNING

NR 10

PAVE JULIUS DOD

EN SATIRE

AF

FR. MOTH

Indledning.

Renaissancens i flere henseender omfattende og interessante nylatinske litteratur bliver navnlig omkring ved reformationstiden rig paa satiriske skrifter paa vers og prosa, som for det meste gennemgaar gejstlighedens lange synderegister. Meget almindelig er dialogformen, som af enkelte behandles med smittende lune og stort mesterskab. At Lukian har været forbilledet, føler man ofte (navnlig i den fortræffelige dialog »Eckius dedolatus« 3: »Den høvlede Eck«, som gaar under Pirckheimers navn); men ejendommeligt for tiden turde det meget hyppigt forekommende træk være, at den person, forfatteren vil til livs, med en grænseløs, men uhyre komisk naivitet pralende opregner sine egne synder og svagheder.

Der var nok, som maatte vække forargelse, harme og latter. Selv aldeles ultramontane tilhængere af pavens autoritet tillader sig de mest ringeagtende udtalelser om gejstlighedens usædelighed, uvidenhed og havesyge. Paverne selv skaanedes ikke. Italieneren Sannazzaro skrev saaledes en række bidende, for øvrigt af ædel harme gennemtrængte epigrammer mod Innocens VIII, Alexander VI og Leo X, og mod Julius II eksisterer der foruden den dialog, som her meddeles, en mængde bitre og harmfulde digte baade paa Latin og Italiensk.

Dialogen, som vi herefter udelukkende vil beskæftige os med, udkom første gang under titlen: »F. A. F. kongelig

digters skrift om pave Julius' død aar 1513« (*F. A. F. poetæ Regii Libellus de obitu Julii P. M. 1513*), men uden tids- eller stedsangivelse, dog formodentlig i Paris; tiden maa være 1513 eller 1514. Den næste udgave (ligeledes uden tids- og stedsangivelse) og alle de følgende (muligvis paa én nær) er udkomne i Tyskland og bærer følgende titel: »Julius, en meget vittig og smagfuld dialog, forfattet af en højlærd mand, om hvorledes pave Julius II efter sin død banker paa himlens port, men ikke kan indlades af portneren St. Peter, skønt han i levende live gik under navnet »den helligste«, ja endog »hellighed«, og skønt han har indlagt sig berømmelse ved saa mange heldige krige, hvorfor han havde haabet, at han skulde blive himlens herre. De optrædende personer: Julius, hans genius, St. Peter. Læser, le ikke altfor galt (*risum cohibe*).« Texten afviger stundom lidt fra første udgave; navnlig er der hist og her foretaget smaa tendentiøse tilføjelser, som peger hen paa Tyskland. I denne form er dialogen udgivet af Retzer i Hieronymi Balbi opera. Vindobonæ 1791. Tom. I p. 496 ff. En fortræffelig text med udførligt kritisk apparat og oversigt over alle tidligere udgaver og oversættelser er tilvejebragt af Böcking (Hutteni opera, tom. IV, p. 421 ff. Leipzig 1860).

Spørgsmaalet om forfatterskabet er sidst, saa vidt mig bekendt, udførligt bleven behandlet af Geiger i en afhandling om Faustus Andrelini i Zeitschrift für Kultur und Litteratur der Renaissance, I Band 1886, s. 17—31, som jeg i det følgende henviser til. Første udgaves »F. A. F. poetæ Regii« synes at give et tydeligt fingerpeg; flere, deriblandt Böcking, har tydet de tre begyndelsesbogstaver som »*Faustus Andrelini Foroliviensis*«. Denne mand var en anset humanist, af fødsel en Italiener fra Forli, lærer ved Pariseruniversitetet fra 1489 til sin død 1518, en af samtidens mest beundrede latinske digtere og netop kongelig hofpoet (*poeta regius*), for øvrigt en storpralende og smagløs versemager. Naar man dernæst betænker Frankrigs fjendtlige forhold til Julius II og Faustus' hengivenhed for sit adoptivfædreland, den franskvenlige tone, der gaar gennem skriftet, endelig de mange djærvheder, som

i forbindelse med hang til at moralisere ligner Faustus meget godt, synes det ganske naturligt at udpege Faustus Andrelini som forfatteren. Alligevel er Sagen tvivlsom. Geiger formoder, at Erasmus fra Rotterdam er forfatteren, og man ser, at samtiden til dels gjorde det samme. Den store humanist, der nok kunde lide at gennemhegle præster og munke, men paa ingen maade vilde rage uklar med den høje klerus, troede sig endog nødsaget til i et brev til kardinal Compeggio af 1ste maj 1519 (trykt hos Böcking l. c. I, p. 265 f.) meget kraftigt at protestere mod denne beskyldning. Efter at have beklaget sig over, at skrifter af Hutten, Luther og andre tillægges ham, fortsætter han: »Da de (mine avindsmænd) ingen vegne kom paa den maade, fordi kendsgærninger overbeviste dem om deres løgne, saa forsøger de nu at vælte mistanken for en dialog over paa mig. Den er, som æmnet noksom viser, skrevet under skismaet for at lægge pave Julius for had, men af hvem, véd man ikke. For fem aar siden har jeg snarere gennembladet end læst den; senere har jeg fundet den afskrevet hos adskillige i Tyskland, men under forskellige titler. Nogle paastod, at den var forfattet af en Spanier, der imidlertid havde skjult sit navn; andre vilde gøre digteren Faustus, atter andre Balbus til forfatteren. Hvad jeg skal mene herom, ved jeg ikke; jeg har, saa vidt jeg kunde, anstillet nogle efterforskninger, men er endnu ikke kommen til noget tilfredsstillende resultat. Forfatteren, hvem det nu end er, har været gal, men udgiveren, hvem det nu end kan være, fortjener størst straf. Jeg kan nu ikke begribe, at der er nogen, som blot paa grund af stilen med vold og magt vil gøre mig til forfatteren, da hverken udtryksmaaden er min — saa meget kender jeg dog til mig selv —, og det heller ikke vil forundre, om nogen i deres foredrag i et og andet skulde minde om Erasmus, da jeg jo er i alles hænder, og man i reglen tager vendinger fra dem, med hvis læsning man stadig er beskæftiget.« Han beder endelig kardinalen indstændigt ikke at tro slige rygter. Endnu skarper udtaler han sig i to andre breve (Se Geiger s. 182 og Böcking I, p. 270 l. 27 ff.).

Erasmus vil ikke vide af forfatterskabet. Han kaster skylden paa andre. Om Spanien vides intet. Faustus er omtalt. Hieronymus Balbus (født i Venezia ca. 1465) var en af samtidens største humanister, en fortræffelig stilist, en just ikke moralsk, men begavet digter, for resten i yngre dage en noget berygtet person. Fra ca. 1490 til 1500 optræder han som universitetslærer baade i Paris, hvor han blev en dødelig fjende af Faustus, Wien og Prag for senere at forvandle sig til en from og stræng gejstlig og blive fyrsteraadgiver, biskop af Gurk m. m. (Se Aschbach: *Geschichte der Wiener-Universität II*, 146—169). Man har nu hævdet, at Balbus som født Venezianer maatte hade Julius II, at han derfor har forfattet dialogen mod ham og faaet sin dødsfjende Faustus' initialer anbragt i titlen for at bortlede mistanken fra sig selv (sml. Geiger s. 19). Det er tænkeligt, men dog kun en løs formodning. Hutten, hvem Erasmus ikke nævner som forfatter til satiren, kan der allerede paa grund af den franskvenlige tone ikke være tale om.

Muligvis er forfatteren hverken Faustus, Erasmus eller Balbus, men en aldeles ubekendt mand. Imidlertid er der et brev fra Erasmus' gode ven, den berømte Englænder Thomas Morus (trykt hos Böcking I, 266), der maaske løser gaaden. Det hedder her: »Angaaende dialogen Julius har jeg aldrig brudt mig videre om at undersøge, af hvem den er eller hvorledes den er, jeg har nemlig hørt forskellige meninger om den ting. Kun saa meget ved jeg, at strax efter Julius' død blev sagen fremstillet i et offentligt skuespil i Paris (*rem Parisiis ludis actam publicis*). Mange ved, at den ærværdige Poncherius, biskop af Paris, har tillagt Faustus bogen (*librum vendicasse Fausto*), og skulde det være sandt, er der intet til hinder for, at Erasmus, hvem Faustus ikke var ubekendt, ogsaa har haft bogen hos sig, inden den blev trykt. Thi naar du vil bevise sagen af stilen, som du paastaar er Erasmus' lige til det mindste bogstav (*quem Erasmi suum atque ipsissimum esse confirmas*), kan jeg ikke lade være at le . . . over at du, der ikke er i stand til at forklare, hvad man skal forstaa ved stil, alligevel fordrister dig til at ville

kende Erasmus paa stilen blandt den store mængde skribenter, af hvilke enhver, saa godt han formaar, stræber at efterligne Erasmus' fremstillingsmaade. Og sæt nu, at skriftet er af ham, sæt at han, forbitret over krigene og oprørt over de stormfulde tider, har ladet sig henrive af vrede og er gaaet videre, end han bagefter kunde ønske, da der var kommen ro og lidenskaberne havde lagt sig, saa burde man snarere rette anklagen mod dem, som paa urette tid har offentliggjort skriftet, der i sin tid var paa sin plads (*suo tempore scriptum*) . . .« Naar man har læst dette og sammenligner det med det foregaaende, synes følgende formodning ikke urimelig. Man har efter Julius II's død i Paris opført et kaadt skuespil, hvis indhold ret nøje har svaret til den foreliggende dialogs (Erasmus hos Geiger s. 18 l. 10 f. n.: »Allerede for længe siden har jeg hørt, at en komedie af dette indhold er bleven opført i Frankrig, hvor der altid har hersket ubegrænset frihed med hensyn til den slags løjer. Den har saa formodentlig en eller anden oversat paa Latin«). Dette populære skuespil har saa Faustus oversat eller bearbejdet paa Latin. Men Erasmus har formodentlig haft sin del i arbejdet; han kan have poleret stilen og gjort skriftet aandrigere og morsommere, end Faustus' produkter ellers var. Det er naturligtvis et tendensskrift, men dog ikke mere farvet, end at hovedindtrykket bliver saa temmelig korrekt.

Julius II's historie er behandlet af Dumesnil (*Histoire de Jules II*. Paris 1873) og Brosch (*Papst Julius II. und die Gründung des Kirchenstaates*. Gotha 1878). En ganske kort fremstilling af denne paves liv vilde maaske her være paa sin plads; hans betydning i kunstens historie maa selvfølgelig helt overspringes. Julius II hed oprindeligt Giuliano della Rovere og var født 1443 i Savona i Ligurien. Da hans farbroder Sixtus IV blev pave 1471, blev Giuliano kardinal og spillede navnlig under den følgende pave Innocens VIII's regering (1484—1492) en betydelig rolle. Derimod var han en fjende af Alexander VI (1492—1503) og maatte største delen af hans regering opholde sig i landflygtighed i Frankrig; men

efter Alexanders død lykkedes det Giuliano della Rovere at blive valgt til pave ved hjælp af et indviklet politisk intrigespil og uhyre bestikkelser. Han antog navnet Julius II. Hele hans regering optoges af kampe for at udvide Kirkestatens omraade. 1506 erobrede han Bologna fra tyrannen Giovanni Bentivoglio. Bologneserne var i begyndelsen glade over at være „befriede fra tyranniet“, men indsaa snart, „at de var slupne fri for én fed og velnæret ulv, men havde faaet hundrede forsultne i stedet“. Pavens næste skridt var rettet mod Venezianerne, som i de urolige tider under Alexander VI havde bemægtiget sig Ravenna og andre steder, som egentlig tilhørte den romerske stol. Det lykkedes ham at forene kejser Maximilian, Ludvig XII af Frankrig og Ferdinand den katholske i forbundet i Cambrai mod Venezianerne, som strax i begyndelsen led et stort nederlag mod Franskmændene (1509). I deres nød afstod de strax paven de omstridte steder. Da denne nu ikke længere havde nogen interesse af forbundet i Cambrai, men tværtimod frygtede Frankrigs overmagt, gik herefter al hans stræben ud paa at opløse forbundet og forene alle magter mod Frankrig. Han optraadte aabenlyst som Ludvig XII's fjende, og kampen rasede i hele Norditalien. Imidlertid sammenkaldte nogle kardinaler, der havde forladt Julius II, under Frankrigs beskyttelse en kirkeforsamling i Pisa, som traadte sammen i november 1511 og erklærede paven for afsat. Men konciliet i Pisa mislykkedes; kun faa prælater mødte, kejser Maximilian undlod trods sit løfte at deltage, og paven, som naturligvis strax havde lyst band over denne „skismatiske sammenrottelse“, sammenkaldte som modtræk et almindeligt kirkemøde i Rom. Samme aar havde han formaaet Ferdinand den katholske til at træde ud af forbundet i Cambrai og forene sig med ham og Venezia mod Frankrig (den hellige liga 1511). Rigtignok slog Franskmændene den spansk-pavelige hær i det blodige slag ved Ravenna (11. april 1512), men led selv frygtelige tab, der hindrede dem i at benytte sejren, og strax efter tiltraadte kejser Maximilian og Henrik VIII af England den hellige liga. Franskmændene blev nu aldeles fordrevne fra Italien, Parma og Piacenza indlemmedes i Kirkestaten, hertugen af Ferrara, Frankrigs forbundsfælle og Julius II's personlige fjende, mistede Modena og Reggio og truedes med fuldstændig undergang. Imidlertid døde Julius i februar 1513.

**F. A. F. kongelig digters skrift om pave
Julius' død aar 1513.**

De optrædende personer: Julius II, hans genius og St. Petrus.

Julius. Hvad, for en ulykke! Lader døren sig ikke lukke op? Laasen maa enten være bleven forandret, eller ogsaa er den kommen i ulave.

Genius. Du skulde hellere undersøge, om det ogsaa er den rigtige nøgle, du har faaet med, thi den, som passer til pengekasen, passer ikke til døren her. Du burde virkelig ogsaa have taget begge nøgler med. Den, du dér har, er jo magtens, men ikke visdommens nøgle.

Julius. Jeg har saamænd aldrig haft andre end denne her og indser heller ikke, hvad jeg skal med den anden, da jeg jo har denne.

Genius. Jeg heller ikke; kun at vi foreløbig ikke kan komme ind.

Julius. Nu bliver jeg gal i hovedet. Jeg vil dundre paa døren. Halløj, halløj, I derinde, luk øjeblikkelig døren op! Hvad skal det betyde? Der er jo ingen, som kommer! Hvor bliver portneren af? Han har vist drukket sig ordentlig fuld og ligger nu og sover rusen ud.

Genius (afsides). Han slutter altid fra sig selv til andre.

Petrus. Det er godt, at vi har en port, der er fast som staal; ellers var den bleven sprængt ved denne

dundren. Hvem kan det være? Det maa sagtens være en gigant eller en satrap, en eller anden stadomstyrter. Men du store Gud og skaber! Det stinker jo som fra en kloak! Jeg vil ikke aabne døren lige strax, men kigge ud af dette lille gittervindue for at blive klar paa, hvad det er for et spøgelse. (Til Julius.) Hvem er du og hvad vil du?

Julius. Vil du se at aabne porten paa vid gab! Havde du villet passe din bestilling, var du kommen mig i møde med alle himmelboerne i procession.

Petrus. Det var meget myndige ord! Sig du mig først, hvem du er!

Julius. Det kan du vel selv se.

Petrus. Selv se! Hvad jeg her ser, er et aldeles nyt og hidtil ukendt skue, for ikke at sige et rent utyske.

Julius. Hvis du ikke er stærblind, tænker jeg dog, du kender nøglen her, selv om du ikke kender den gyldne eg¹, og du ser vel min tredobbelte krone og hvorledes min kappe straalere af guld og ædelstene.

Petrus. Ja, sølvnøglen kender jeg nok, skønt du kun har denne ene, og skønt den er saare forskellig fra dem, som kirkens sande hyrde Christus fordum gav mig. Men denne prangende krone — hvorledes skulde jeg dog kunne kende den? Den har jo ikke engang nogen barbarisk tyrannens nogensinde fordristet sig til at bære, end-sige én, som kræver at indlades her. Og nu kappen! Den gør virkelig intet indtryk paa mig, som har traadt guld og ædelstene under fødder, som om det var grus, og foragtet dem. Men hvad er det for noget? Rundt om paa nøglen, kronen og kappen ser jeg en forbryderisk kræmmers og bedragers mærker, min navne, men ikke min værkfælle Simons², hvem jeg engang styrtede ved Christi bistand.

Julius. Hold nu op med den snak, hvis du har en smule fornuft! Thi, hvis du ikke véd det, saa er

jeg den store Julius fra Ligurien³, og, tager jeg ikke meget fejl, kender du nok de to bogstaver P. M., hvis du da overhovedet kender bogstaver.

Petrus. De kunde, synes mig, betyde „pest og misvæxt“⁴.

Genius. Ha, ha, ha! Hvor dog hans tydning traf sømmet paa hovedet!

Julius. Nej, de betyder Pontifex Maximus, det vil sige ypperstepræst.

Petrus. Selv om du er tre gange den ypperste, og selv om du er det endnu mere end Hermes Trismegistus⁵, bliver du alligevel ikke optaget her, med mindre du er „den bedste“, det vil sige „hellig“.

Julius. Ja, hvis det kommer sagen ved at kaldes „hellig“, saa gaar din uforkammethed, at du tøver med at aabne porten, over alle grænser, thi du har jo nu i saa mange hundrede aar maattet nøjes med benævnelsen „hellig“, medens ingen har kaldt mig andet end „den helligste“. Der er sex tusinde buller, i hvilke jeg mangfoldige gange kaldes „den helligste herre“, ja jeg betegnedes endog med navnet „hellighed“, ikke „den hellige“, saa at alt, hvad jeg fik lyst til . . .

Genius (afsides). Selv naar han var fuld.

Julius. . . . det havde, sagde man, den helligste herre Julius' hellighed gjort.

Petrus. Saa forlang da himlen af disse smigrere, som har gjort dig til „den helligste“, og lad dem, som har givet dig helligheden, ogsaa give dig saligheden! Tror du for resten, at det er saa aldeles ligegyldigt, om du kaldes hellig, eller om du er det?

Julius. Nu bliver jeg vred. Hvis jeg blot havde kunnet beholde livet, vilde jeg hverken misunde dig din hellighed eller din salighed.

Petrus. Det kan man kalde ord, der vidner om det „helligste“ sindelag! Dog var denne ytring ikke for-

nøden. Jeg har hele tiden ladet øjnene løbe over hele din skikkelse og ser mange tegn paa ugudelighed, men intet paa hellig vandel. Hvad betyder næmlig dette usædvanlige følgeskab, som saa lidet passer for en pave? Du fører jo næsten 20,000 mand med dig, og dog ser jeg ingen i denne store sværm, der har en mine som en kristen. Jeg ser det rædselsfuldeste menneskepak, lutter horkarle, som stinker af vin og krudt. De synes mig lejede røvere eller snarere spøgelses fra Tartarus, som er brudte ud af Helvede for at føre krig mod himlen. Og nu du selv — jo mere jeg betragter og atter betragter dig, des mindre ser jeg spor af en apostolisk mand. Hvad er for det første det for en uhyrlighed, at du udvendig bærer præsteligt ornat, men indenfor dette strutter af en raslende blodplettet rustning? Hvor barske er desuden ikke dine øjne, hvor anmassende din mine, hvor truende din pande, hvor hovmodigt rynker du ikke dine bryn! Thi jeg skammer mig ved at sige og væmmes samtidig ved at se, at enhver del af dit legeme er besudlet af mærkerne af unaturlige og modbydelige udsvævelser, for ikke at tale om, at du endnu ræber i et væk og lugter af drukkenskab og vin og lige nylig har kastet op, saa vidt jeg skønner. Endelig er hele dit legeme i den forfatning, at du snarere synes at være ødelagt, udmarvet og nedbrudt af drukkenskab end af aarenes vægt og sygdom.

Genius (afsides). Hvor korrekt skildrer han ham ikke og med de rette farver!

Petrus. Jeg har alt længe set dig true mig med dine rynkede bryn, men dog kan jeg ikke skjule min mening. Jeg formoder, at du er den forbandede hedning Julius⁶, som forklædt er kommen tilbage fra Helvede for at have mig til bedste; saa nøje minder du i alle henseender om ham.

Julius. *Madesi*⁷.

Petrus. Hvad siger han?

Genius. Han er vred. Ved dette ord tog alle kardinalerne flugten, da de ellers vilde faa hans allerhelligste stok at føle, især naar han kom fra gæstebudet.

Petrus. Du synes mig at fatte mandens tanker meget godt. Sig mig derfor, hvem du er!

Genius. Jeg er Julius' store genius.

Petrus. Hans onde, kan jeg tænke.

Genius. Enten jeg er god eller ond, er jeg Julius' genius⁸.

Julius. Lad nu de dumheder fare og luk porten op, med mindre du foretrækker at faa den slaaet ind. Hvortil saa mange omstændigheder? Ser du ikke, hvilke ledsagere jeg har med?

Petrus. Jeg ser nok, at det er øvede stratenrøvere; men denne port — at du véd det — maa indtages med andre vaaben.

Julius. Nu kan det være nok med snak. Hvis du ikke gesvindt lyster, udslynger jeg exkommunikationens lynstraale mod dig i egen person, den lynstraale med hvilken jeg engang har skræmmet de største konger, ja endog kongeriger. Du ser, at jeg allerede har en bulle i beredskab hertil.

Petrus. Hvad snakker du mig om lynstraale, torden, buller og bulder?⁹ Noget saadant har jeg aldrig hørt Christus nævne.

Julius. Du skal faa det at føle, hvis du ikke lyster.

Petrus. Maaske har du fordom skræmmet nogen med slige gøglespil; men her vedkommer det os ikke. Her kommer du ingen veje med vold. Denne borg erobres ved velgærninger, ikke ved forbandelser. Men hør engang, med hvad ret truer du mig med exkommunikationens lynstraale?

Julius. Med den bedste ret, da du nu er privat-

mand og ikke mere end en hvilkensomhelst menig præst, ja ikke engang præst¹⁰.

Petrus. Ja, og saa er jeg jo ogsaa død.

Julius. Begribeligvis!

Petrus. Ja, men paa den maade har du intet fortrin fremfor mig mere end en hvilkensomhelst død.

Julius. Jo jeg har, thi saa længe kardinalerne strides om det nye pavevalg, er bestyrelsen min.

Genius. Hvor dog livets tant endnu spørger i hans hoved!

Julius. Men luk nu op, siger jeg!

Petrus. Hvis du ikke, siger jeg, nævner mig dine fortjenester, kommer du ingen vegne.

Julius. Hvilke fortjenester?

Petrus. Jeg skal forklare dig det. Har du udmærket dig ved gejstlig lærdom?

Julius. Aldeles ikke, og jeg havde heller ikke tid dertil, da jeg havde saa mange krige at føre; men der er jo klosterbrødre nok, hvis det gør noget til sagen.

Petrus. Har du ved hellig vandel vundet mange sjæle for Christus?

Genius. Nej, masser for Helvede.

Petrus. Har du indlagt dig ære ved kraftige gærninger?

Julius. Hvilken gammeldags passiar!

Petrus. Har du bedet med fromhed og uden at trættes?

Julius. Sikke noget vaas, han hasper af sig!

Petrus. Har du spæget dit legeme ved faste og vaagen?

Genius. Stands hellere! Det er til ingen nytte. Spild ikke din umage paa ham!

Petrus. Ja, jeg kender ingen andre dyder, som en fortræffelig pave bør have. Hvis han kender nogle, der er mere apostoliske, kan han selv nævne dem.

Julius. Skøndt det er harmeligt, at den store Julius, hvem forhen ingen kunde besejre, nu viger for Petrus, en fisker og næsten en tigger, for ikke at sige noget værre, beder jeg dog lægge mærke til følgende, for at du kan begribe, hvor stor en fyrste du foragter! For det første er jeg en Ligurer, ikke som du en Jøde; ja jeg beklager endog, at jeg har det tilfælles med dig, at jeg engang har været baadfører¹¹.

Genius. Det skal du ikke tage dig nær, thi selv her er forskellen meget stor. Han fiskede nemlig for at skaffe sig føden, medens du for en ringe betaling maatte sidde ved aarerne i en jolle¹².

Julius. Dernæst er jeg en søstersøn¹³ af Sixtus, som i sandhed kan kaldes den ypperste pontifex.

Genius. Han mener i laster.

Julius. Ved hans specielle gunst og min egen virksomhed befordredes jeg først til de gejstlige præbender, dernæst steg jeg ad de forskellige værdigheds-trin til kardinalhattens høje tinde; senere blev jeg omtumlet af mange skæbnens storme og kastet op og ned af de haardeste tilskikkelser; foruden andre sygdomme plagedes jeg ogsaa af slagflod og fik hele kroppen fuld af det udslet, som man kalder Franzoser¹⁴. Desuden var jeg landflygtig, hadet, domfældt, foragtet og næsten opgivet af alle. Alligevel lod jeg aldrig haabet om det ypperste præstedømme fare. Slig en sjælsstyrke viste jeg, medens du lod dig skræmme af et fruentimmers røst og strax gav tabt¹⁵. Du lod dig modet berøve af en kvinde; jeg fik min selvtillid af en spaadomskyndig kvinde eller sandsigerske, som fordum, da jeg var ned-sænket i saa mange ulykker, hemmelig hviskede mig i øret: „Hold ud, Julianus! Du maa gøre og taale alt, hvad det end skal være! Thi engang skal du smykkes med den tredobbelte krone; du skal blive kongernes konge og de herskendes behersker.“ Ej heller skuffede

mit eget haab mig lige saa lidt som hendes spaadom. Endog til dette maal kæmpede jeg mig frem mod alles forventning, dels ved Franskmændenes hjælp, som stod mig bi i nøden¹⁶, dels ved umaadelige pengesummer, samlede ved høje renter, og dog ikke uden genialitet.

Petrus. Hvad for en genialitet?

Julius. Det vil sige, ikke uden at forpligte mig ved løfter om gejstlige embeder og ikke uden kautionister, som jeg med snildhed havde fundet til dette brug, siden næppe nok selve Crassus kunde have betalt en saa umaadelig sum i lutter rede penge. Men det er til ingen nytte at fortælle dig dette, da ikke engang alle bankierer forstaar det. Her ser du, hvorledes jeg naaede frem. Dernæst har min optræden, medens jeg var pave, været en saadan, at ingen kan maale sig med mig. Jeg vil nu slet ikke tale om de gamle paver, som kun synes mig at have været paver af navn; men heller ikke blandt de senere findes der nogen, hvem kirken, ja hvem Kristus selv skylder saa meget som mig.

Genius. Hvor dog det dyr giver rollen som Thraso!¹⁷

Petrus. Jeg gad vidst, hvorledes det skal ende.

Julius (fortsætter). Jeg opfandt næmlig mange nye „officier“¹⁸, som man kalder dem, og forøgede derved ikke lidet den pavelige kassebeholdning. Endvidere fandt jeg en maade at sælge bispedømmer paa uden at gøre mig skyldig i simoniens brøde. Mine forgængere har næmlig fastsat, at den, som opnaar et bispedømme, skal nedlægge sit officium. Dette fortolkede jeg saaledes: „har den ufravigelige forpligtelse at nedlægge“. Men nu kan man ikke nedlægge, hvad man ikke har; altsaa maa man købe et officium, for at man kan nedlægge det. Ved denne bestemmelse indbragte hvert bispedømme strax sex eller syv tusinde dukater foruden det, som ifølge skik og brug afpresses for bullerne. Endvidere høstede jeg ikke ringe fordel af den nye mynt, som jeg

fyldte hele Italien med, og var ikke ledig i nogen retning, hvor det gjaldt at dynge penge sammen, thi jeg begreb meget vel, at uden dem kunde intet gejstligt eller verdsligt foretagende besørges ordentligt. Og for nu at gaa over til ting af større betydning, bragte jeg atter Bologna, som Bentivoglierne havde bemægtiget sig, under den romerske stol¹⁹. Venezianerne, hvem ingen før mig havde kunnet faa bugt med, knuste jeg i kampen. Hertugen af Ferrara havde jeg efter en lang og ødelæggende krig næsten lokket i fælden. En skismatisk sammenrottelse fik jeg lykkelig afpareret ved en fingeret kirkeforsamling som modtræk og fordrev saaledes ondt med ondt, som det hedder i ordsproget. Endelig jog jeg Franskmændene, som dengang var en skræk for hele verden, helt ud af Italien og vilde ogsaa have jaget Spanierne ud — det skulde jeg næmlig lige i lag med —, hvis ikke døden havde bortrevet mig. Læg ogsaa vel mærke til, hvor ubetvingeligt et mod jeg viste: Da næmlig Franskmændene havde overhaand, begyndte jeg at se mig om efter et smuthul; jeg lagde mig et langt graat skæg til, thi min sag var næsten haabløst tabt. Da kommer pludselig det glædesbudskab, at nogle tusind Franskmænd er blevne nedhuggede ved Ravenna. Saa kom Julius igen til hæfterne²⁰. Desuden blev jeg engang næsten tre dage i træk anset for død og mente ogsaa selv, at jeg var færdig; men ogsaa dengang levede jeg op paa ny imod alles, ja endog imod min egen forventning²¹. Men for at komme tilbage til sagen, saa er min indflydelse eller mine rænker — navnet har jo mindre at sige — saa mægtige, at der den dag idag ingen konge findes i kristenheden, som jeg ikke har hidset til krig ved at bryde, sønderrive og sprænge alle forbund, ved hvilke fyrsterne var fast og nøje knyttede til hverandre; ja endog det sidste forbund, som sluttedes i Cambrai mellem mig, den franske og den romerske konge

og nogle andre fyrster, er bleven bragt saa grundigt ud af verden, at man aldrig har saa meget som talt derom. Foruden alt dette efterlod jeg ved min død fem millioner dukater²², og det skønt jeg har underholdt saa talrig en hær, fejret saa mange glimrende triumfer, givet saa mange lege og bygget paa saa mange steder; og jeg vilde have udrettet endnu mere, hvis den jødiske læge, der længe havde holdt liv i mig ved sin kunst, havde kunnet bevare det noget længere. Gid dog en troldmand nu kunde kalde mig tilbage til livet, for at jeg kunde faa lejlighed til at sætte slutstenen paa mine mageløse foretagender; skønt jeg rigtig nok paa dødslejet drog ivrig omsorg for, at krigene, som jeg selv havde fremkaldt over hele verden, kunde rase videre uden ophør, og sørgede for, at der var penge i behold udelukkende til dette brug; dette var mit sidste ord, da jeg opgav aanden. Saa store fortjenester har jeg af Christus og pavekirken, og alligevel vægrer du dig ved at aabne Christi port for mig! Ja man vil beundre mit værk endnu mere, naar man betænker, at jeg har udrettet det altsammen ene og alene ved aandens kraft uden nogen anden bistand, som dog plejer at hjælpe andre frem. Jeg er ikke kommen frem ved fornem byrd, da jeg ikke engang selv har kendt min fader²³, hvilket jeg for resten regner mig til ære; heller ikke ved skønhed, da alle ræddedes for mit gyselige ansigt; heller ikke ved indsigt i videnskaben, da jeg aldrig har befattet mig med den; heller ikke ved legemlige kræfter, fordi jeg blev ramt af den ovenfor skildrede svaghed; heller ikke ved ungdommelig raskhed, thi jeg har udrettet alt som olding; heller ikke ved folkegunst, thi alle hadede mig; heller ikke ved mildhed, thi jeg var saa ubønhørlig, at jeg endog rasede mod dem, hvem andre plejer at tillade alt.

Petrus. Hvad er det for noget?

Genius. Aa, det lader nok saa haardt, men har dog en øm og kælen betydning²⁴.

Julius (fortsætter). Men trods skæbnens ugunst, min høje alder, mit svage helbred, kort sagt, trods guder og mennesker og kun stolende paa min aandskraft og mine penge har jeg udrettet alt dette i løbet af faa aar og efterladt efterkommerne saa meget at tumle med, at de har nok at gøre i de næste ti aar. Dette siger jeg om mig selv i nøjeste overensstemmelse med sandheden og dog med største beskedenhed; men hvis én af dem, som i Rom plejede at holde taler i min nærværelse, havde smykket det med sine taleblomster, vilde du høre om en guds, ikke et menneskes bedrifter.

Petrus. Uovervindelige kriger! Siden alt det, du der fortæller, er mig aldeles nyt og uhørt, vilde du maaske i betragtning af min forbavselse eller uvidenhed tillade mig at udbede mig svar paa nogle enfoldige spørgsmaal vedrørende de enkelte punkter? Hvad er det for nogle mælkefjæsedede, langhaarede unge fyre?

Julius. Aa, dem holdt jeg for min fornøjelses skyld.

Petrus. Hvad er saa det for nogle sværtede karle med skrammer i ansigtet?

Julius. Det er soldater og høvidsmænd, som for min og kirkens skyld kækt led døden i krigen, nogle ved Bolognas erobring, flere i kampen mod Venezianerne, men de allerfleste ved Ravenna. De har alle kontrakt-mæssigt krav paa himlen, eftersom jeg alt for længe siden i store buller har lovet, at alle, som kæmpede under Julius' faner, vilde flyve lige lukt ind i himlen, uden hensyn til hvorledes deres tidligere liv havde været.

Petrus. Det maa altsaa, saa vidt jeg kan skønne, have været nogle af dem, som flere gange før din ankomst løb mig paa døren og næsten forsøgte at bryde

ind med magt, idet de stak mig nogle blybuller ²⁵ i ansigtet.

Julius. Du har altsaa ikke ladet dem komme ind, efter hvad jeg hører!

Petrus. Om jeg har ladet dem komme ind? Nej ikke én eneste af den slags. Thi Christus har lært mig, at denne port ikke skal aabnes for dem, som kommer med tunge blybuller, men for dem, som har klædt de nøgne, mættet de hungrige, givet de tørstige at drikke, besøgt fangerne og taget sig af de fremmede. Thi naar han endogsaa udelukker dem, som har profeteret i hans navn, uddrevet djævlene og gjort tegn, tror du saa, at de skal inlades, som kun kommer med en bulle i Julius' navn?

Julius. Det vidste jeg ikke noget af.

Petrus. Hvis nogen var kommen tilbage fra de døde for at mælde dig dette, havde du vel erklæret mig krig?

Julius. Ja jeg havde endog udslynget bandstraalen imod dig.

Petrus. Men for at gaa videre, hvorfor er du selv bevæbnet?

Julius. Skulde du monstro ikke vide, at ypperstepræsten fører begge sværd? Eller vil du maaske have, at man skal gaa vaabenløs i kampen?

Petrus. Ja jeg kendte nu, dengang jeg beklædte den stilling, intet andet sværd end aandens, hvilket er Guds ord.

Julius. Malchus vil dog vide bedre besked. Men du brugte maaske intet sværd til at afhugge hans øreflip?

Petrus. Jeg husker det. Du har ret. Men dengang kæmpede jeg for Christus, min mester, ikke for mig selv, for min herres liv og ikke for penge eller verdslig magt; og da jeg kæmpede, var jeg endnu ikke

pave, havde endnu ikke modtaget nøglerne, men kun faaet løfte paa dem og var endnu ikke bleven opfyldt af den hellige aand; og dog bød mesteren mig at stikke sværdet i balgen og gav mig med klare ord at forstaa, at denne maade at kæmpe paa ikke sømmer sig for kristne. Men det skal vi senere komme til. Sig mig, hvorfor betoner du saa bestemt, at du er en Ligurer, ret som om det havde noget at sige for Christi statholder, hvilke folk han stammer fra?

Julius. Jeg anser det sandelig for den største pietet at skaffe mit folk navnkundighed. Derfor lader jeg dets navn sætte paa alle mynter, statuer, bordeller og vægge.

Petrus. Det var da mærkeligt, at den, som ikke kender sin fader, kender sin faders nation! Jeg troede for resten i begyndelsen, at du talte om det himmelske Jerusalem, de troendes fædreland, og dettes eneste fyrste, med hvis guddomsmagt de ønsker at helliggøres, det vil sige forherliges. Men hvorfor tilføjer du „Sixtus' søstersøn“²⁶? Den mand har aldrig været her. Sært nok! tilmed da han baade var pave og beslægtet med saa stor en krigsmand som du. Lad mig dog endelig vide, hvad slags mand han var! Var han præst?

Julius. Han var en uforlignelig kriger, endvidere medlem af en fremragende religiøs orden, nemlig Franciskanernes.

Petrus. Ja jeg har engang set Franciscus²⁷. Han var en fortræffelig lægmand og foragtede dybt rigdom, nydelser og ærgerrighed. Har den stakkels fattige mand virkelig nu slige satraper?

Julius. Saa vidt jeg ser, kan du ikke lide, at nogen forbedrer sine vilkaar. Ogsaa Benedictus²⁸ var fattig, hvorimod hans efterfølgere nu er saa rige, at endogsaa vi misunder dem.

Petrus. Fortræffeligt! Men tilbage til sagen! Hvorfor kalder du dig „Sixtus' søstersøn“?

Julius. Det gør jeg med forsæt for at stoppe munden paa dem, som med altfor stor frihed paastaar, at jeg er en søn af ham.

Petrus. Med stor frihed ganske vist; mon ogsaa med sandhed?

Julius. Ja men det kan ikke forenes med den pavelige værdighed, som man altid bør tage hensyn til.

Petrus. Det synes jeg, at den selv burde gøre; men den vilde vist kun kunne gøre det paa rette maade, hvis den intet indlod sig paa, som med føje kunde dadles. Men ved den pavelige majestæt, sig mig i al oprigtighed, om det er den sædvanlige og almindeligt brugte vej til at opnaa pavedømmet, den du nylig skildrede!

Julius. I nogle aarhundreder har der ingen anden været; med mindre da min efterfølger bliver valgt paa en anden maade. Da jeg næmlig selv havde opnaaet pavedømmet, forbød jeg strax i en gruelig voxbulle, at nogen paa lignende maade maatte bane sig vej til denne hæderspost, og denne bulle fornyede jeg kort før min død²⁹); hvor stor virkning den vil have, bliver ikke min sag.

Petrus. Ingen har rimeligvis kunnet skildre dette onde bedre end du. Men jeg kan ikke forstaa, at der findes nogen, som vil paatage sig dette hverv, især da det, som jeg hører, er belemret med saa mange forretninger, og man skal stride sig frem til det med saa megen besvær. Thi dengang jeg var pave, kunde man næppe nok med magt formaa nogen til at overtage en presbyters eller diakons værdighed.

Julius. Det var da ikke saa mærkeligt. I de tider var biskoppernes og presbyternes stilling jo ikke andet end anstrængelser, nattevaagen, fasten, lærevirksomhed

og ofte døden; men nu er den et konge- og voldsherredømme; og hvem vilde ikke kæmpe for kongedømmet, hvis han havde haab om at vinde det?

Petrus. Men sig mig med hensyn til Bologna! Var det faldet fra troen, saa at det maatte føres tilbage under den romerske stol?

Julius. Bevares! Derom drejede sagen sig slet ikke.

Petrus. Maaske førte Bentivoglio styret slet, saa at staten blev udsuget?

Julius. Nej tvært imod var den i en blomstrende tilstand, byen blev udvidet og smykket med mange bygninger, og af den grund forøgedes min appetit.

Petrus. Nu forstaar jeg det. Han havde altsaa trængt sig ind mod lov og ret?

Julius. Heller ikke det; han besad byen ifølge overenskomst.

Petrus. Altsaa kunde borgerne ikke finde sig i hans herredømme?

Julius. Om de kunde! De holdt paa ham til det yderste, og næsten ingen vilde have med mig at skaffe.

Petrus. Hvad var da grunden?

Julius. Ganske simpelt den, at han førte styret saaledes, at der af de umaadelige pengesummer, han havde som indtægt af staden, næppe nok gik nogle sølle tusinder i vor kasse. Desuden passede det godt til de planer, som jeg dengang havde for. Altsaa benyttede jeg mig af Franskmændenes hjælp, skræmmede nogle ved min lynstraale, slog Bentivoglierne til jorden og satte kardinaler og biskopper over byen, for at indtægterne rub og stub kunde anvendes til den romerske kirkes tarv. Hertil kommer, at herskernavnet og hersker-værdigheden forhen tydeligt nok var i Bentivogliernes haand; men nu ser man overalt mine statuer, læser mine titler og viser mine sejerstegn ærbødighed; nu staar Julius allevegne baade i sten og i ærts. Og hvis

du saa havde set, hvor kongelig en pragt jeg udfoldede ved mit indtog i Bologna — kan hænde, du da vilde foragte alle Octaviernes og Scipionernes triumfer og forstaa, at jeg ikke uden grund kæmpede saa energisk for Bologna; da vilde du i sandhed paa samme tid have set baade den stridende og den triumferende kirke.

Petrus. Skønner jeg ret, maa altsaa det være indtruffet i din regeringstid, som Christus befalede os at bede om: „Tilkomme dit rige!“ Men nu Venezianerne, hvad ondt havde de gjort?

Julius. For det første havde de maskepi med Grækerne, betragtede mig næsten som en gal mand og udslyngede alle mulige skældsord mod min person.

Petrus. Fortjente eller ufortjente?

Julius. Hvad gør det til sagen? Blot saa meget som at mukke om den romerske pave er helligbrøde, med mindre det sker for at rose ham. Endelig bortgav de præstedømmer efter deres eget hoved, tillod aldrig, at processer indskødes under min domstol og vilde ingen dispensationer købe. Kort sagt: De tilføjede den romerske stol et utaaeligt tab, da de oven i købet havde bemægtiget sig en ikke ringe del af din arv.

Petrus. Min arv! Hvad i al verden er det for en arv, du der snakker om? Jeg opgav jo alt og fulgte Christus, i dybeste armod som han.

Julius. Jeg mener nogle byer, som den romerske stol havde krav paa³⁰. Saaledes har det næmlig behaget de højhellige fædre at benævne denne særskilte del af deres besiddelser.

Petrus. I sørger visselig godt for eders egen fordel paa bekostning af mit gode navn og rygte. Det kalder du altsaa et utaaeligt tab?

Julius. Ja vel gør jeg det.

Petrus. Men var de da ikke fordærvede i moralsk henseende? Var deres fromhed ikke slap og kold?

Julius. Aa, gaa væk med den passiar! Nej sagen var, at de forholdt os tusinder og atter tusinder af dukater, som var nok til at underholde en hel legion soldater.

Petrus. Det var visselig et stort tab for en aagerkarl! Men denne her Ferrareser, hvad slemt havde han vel gjort?

Julius. Aa han! Det utaknemmelige skarn! Ham viste Christi statholder Alexander den ære at give ham den ene af sine døtre til hustru³¹, skønt han for resten var en simpel person, og desuden en smuk besiddelse i medgift; og dog glemte han denne store velgæring og snerrede uophørligt ad mig, idet han kaldte mig simonist, pæderast og gal mand. Desuden vilde han hævde sin ret til nogle indtægtskilder, der ganske vist ikke var særlig store, men dog ingenlunde at foragte for en omhyggelig kirkens hyrde.

Genius. Skal vi ikke hellere sige „forretningsmand“?

Julius (fortsætter). Desuden — og her er egentlig den sande grund — var det af vigtighed for mine planer at faa dette fyrstendømme forenet med mit magtomraade paa grund af dets heldige beliggenhed. Derfor stræbte jeg at forjage ham og overdrage denne besiddelse til min slægtning³², en energisk mand, der ikke vilde gyse tilbage for noget som helst, hvor det gjaldt kirkens værdighed, hvilket han viste, da han nylig med egen haand myrdede kardinalen af Pavia for at takkes mig³³. Min svigersøn³⁴ er næmlig tilfreds med sin stilling som saadan.

Petrus. Hvad hører jeg? Har paverne hustruer og børn?

Julius. Hustruer har de ganske vist ikke; men hvad skrækkeligt er der i, at de har børn, da de er mænd og ikke kastrater?

Petrus. Men hvad var det dog, som foraarsagede den skismatiske sammenrottelse³⁵?

Julius. Det vilde blive for vidtløftigt at fortælle dig sagen fra dens første oprindelse. Jeg vil kun berøre hovedpunkterne. Der var hos flere opstaaet misforståelse med den romerske kurie; de sagde, at skandaløse pengespekulationer, modbydelige og gruelige udsvævelser, giftmord, helligbrøde, blodsudgydelse og simonistisk handel havde besudlet alt; mig selv kaldte de simonist, drukkenboldt og svinebæst og sagde, at jeg var opblæst af verdsligt hovmod og i alle henseender en uværdig, som beklædte min stilling til største fordærvelse for det kristne samfund. Derfor maatte man ved en almindelig kirkeforsamling raade bod paa disse sørgelige forhold. De tilføjede, at jeg edeligt havde forpligtet mig til inden to aar efter min regeringstiltrædelse at indkalde til et almindeligt kirkemøde, da det var betingelsen for mit valg til pave³⁶.

Petrus. Og var nu dette sandt?

Julius. Fuldkommen sandt! Jeg havde lovet det. Men jeg løste mig selv fra den ed, saa snart jeg fik lyst dertil. Hvem vilde vel betænke sig paa at bryde en hvilkensomhelst ed, naar det drejer sig om herskermagt? „Fromhed dyrke man paa andre omraader!“ som den navnkundige Julius, mit andet jeg, saa smukt har sagt³⁷. Men læg nu mærke til disse menneskers frækhed. Se engang, hvor vidt de drev det! Ni kardinaler falder fra mig, meddeler mig, at de vil sammenkalde en kirkeforsamling, opfordrer mig til at møde og beder mig om at føre forsædet. Da de ikke opnaar min indvilligelse, udsteder de opraab til alle paa opfordring af Maximilian i egenskab af kejser (thi historien lærer, at de romerske kejsere i gamle dage indkaldte til kirkemøde) og ligeledes paa opfordring af kong Ludvig den tolvte af Frankrig — jeg gyser ved at tale derom —

og søger at sønderrive Christi usyede kjortel, den kjortel, som endog soldaterne, der korsfæstede Christus, havde skaanet.

Petrus. Men sig mig, var du nu ogsaa saaledes, som de skildrede dig?

Julius. Hvad kommer det sagen ved? Jeg var jo pave! Om jeg end var værre end den værste forbryder, dummere end den største taabe³⁸, mere uvidende end en træklods og saa uren, som end ikke moradsernes kryb — det fik altsammen være, thi hver den, som har denne magtens nøgle, har krav paa ærbødighed som Christi statholder og underdanighed som en helgen over alle andre.

Petrus. Ogsaa naar han er den aabenbare ondskab?

Julius. Ja selv om han er onskaben i egen person. Derfor kan det aldrig tillades, at han, som repræsenterer Gud paa jorden, ja overhovedet optræder som en gud blandt mennesker, dadles eller krænkes ved fornærmelige ytringer af et eller andet menneskekryb.

Petrus. Sund sans oprøres dog ved at nære gode tanker om den, der aabenlyst viser sig som en forbryder, og tale godt om den, som man tænker ondt om.

Julius. Enhver kan tænke, som han har lyst til, naar han blot taler godt om paven eller i det mindste tier stille. Men for at gaa videre, saa kan den romerske pave ikke dadles, ikke engang af en almindelig kirkeforsamling.

Petrus. Én ting ved jeg, og det er, at den, som er Christi stedfortræder paa jorden, bør ligne ham saa meget som muligt og indrette hele sit liv saaledes, at intet hos ham kan dadles, og at ingen med føje kan tale ondt om ham. Det maa sandelig staa sørgeligt til med paverne, naar de ved trusler tvinger folk til at tale godt om dem i stedet for at bevirke det ved velgær-

ninger, saa at man maa lyve, hvis man skal rose dem, og deres største ære bestaar i den tvungne tavshed hos mennesker, der tænker ilde om dem. Men sig mig, er der da slet ingen midler til at afsætte en forbryderisk og fordærvelig pave?

Julius. Det var da et latterligt spørgsmaal! Hvem skulde afsætte ham, der er hævet over alle?

Petrus. Netop derfor burde han kunne afsættes; thi jo mægtigere han er, des fordærveligere kan han være. Naar de menneskelige love ikke blot afsætter en slet og uduelig kejser, men endog straffer ham med døden, skulde kirken da være saa ulykkeligt stillet, at den roligt maa finde sig i en pave, som kuldkaster alt og paa ingen maade kan blive af med ham, selv om han volder almindelig fordærvelse?

Julius. Ja hvis den romerske pave skal retledes, maa han nødvendigvis retledes ved en kirkeforsamling. Nu kan imidlertid en kirkeforsamling ikke sammenkaldes imod pavens villie; ellers bliver det en sammenrottelse og ikke en kirkeforsamling. Og kommer en kirkeforsamling i stand, kan der mod pavens villie ingen beslutning fattes. Endelig har han som sit sidste værn sin uindskrænkede magt, ved hvilken paven ganske alene staar over hele kirkeforsamlingen. For øvrigt kan han ikke fjærnes fra sit præstedømme, hvilkensomhelst forbrydelse han end begaar.

Petrus. Heller ikke hvis det er manddrab?

Julius. Nej ikke engang, hvis det er fadermord.

Petrus. Men hor da?

Iulius. Saa sagte! Ikke engang blodskam kan fælde ham.

Petrus. Men hvis han begaar simoni?

Julius. Jeg var tilfreds, han gjorde det tusinde gange!

Petrus. Giftmord da?

Julius. Sig kirkerov, om du vil! Du kommer lige vidt.

Petrus. Gudsbespottelse?

Julius. Nej, siger jeg!

Petrus. Men hvis nu alle disse forbrydelser var samlede som i én mudderpøl?

Julius. Du maa saa mænd gærne hertil føje navne paa andre misgerninger i hobetal og endnu grueligere end dem, du har nævnet — alligevel kan den romerske pave ikke afsættes paa grund af dem.

Petrus. Det var en helt ny værdighed hos den romerske pave, jeg dér hører om, siden han alene ustraffet har lov til at være den skrækkeligste forbryder — jeg skulde snarere sige en aldeles uhørt ulykke for kirken, naar den intet middel har til at ryste en saadan mare af sig og nødes til at tilbede slig en pave. Ingen vilde jo taale en staldkarl med saadanne egenskaber.

Julius. Der er dog nogle, som siger, at han kan afsættes paa grund af én ting alene.

Petrus. Nej virkelig! Paa grund af hvilken — velgerning kan han afsættes? Thi misgerninger kan aabenbart ikke fælde ham, naar de, du har nævnet, ikke kan det.

Julius. Paa grund af kætteri, men dog kun, hvis han bliver offentlig overbevist. Men ogsaa det er bagateller, som næppe nok gør det mindste skaar i den pavelige majestæt. For det første ligger det i hans egen haand at ophæve selve loven, hvis den ikke behager ham. Hvem vilde dernæst vove at rejse anklage mod paven, især da han er udstyret med saa mange magtmidler? Hvis saa endelig en kirkeforsamling gik ham lidt haardt paa klingen, var det let for ham at tilbagekalde, hvis han ikke uden videre kunde nægte. Kort sagt, der er tusinde længange, gennem hvilke han let

kan smutte bort, hvis han da ikke er en ren træklods og ikke et menneske.

Petrus. Men sig mig ved den pavelige værdighed, hvem har givet alle disse mageløse love?

Julius. Naturligvis han, som er kilden til alle love, den romerske pave selv! Men han har ogsaa ret til at ophæve loven, fortolke den, udvide og begrænse den, overhovedet anvende den ganske efter eget behag i overensstemmelse med sine egne interesser.

Petrus. Lykkelige pave, hvis han ogsaa kunde give en lov, i hvilken han narrede Christus selv, end sige en kirkeforsamling! Skønt imod en saadan pave, som du nylig har skildret, en aabenlys forbryder, dranker, morder, simonist, giftblander, meneder og røver, et menneske, som er besudlet med alle tænkelige væmmelige laster og det ganske aabenlyst, mod en saadan er det ikke saa meget en almindelig kirkeforsamling, man maa ønske, som at folket vilde væbne sig med sten og rydde ham af vejen som hele verdens fordærv. Men sig mig nu, hvad er grunden til, at den romerske pave nærer saa stor en rædsel for en kirkeforsamling?

Julius. Hvorfor spørger du ikke ogsaa monarkerne om, hvorfor de hader rigsraad og rigsforsamlinger? Naturligvis fordi en saa stor skare udmærkede mænd stiller den kongelige værdighed noget i skygge. De, som er i besiddelse af lærdom, faar derved selvtillid og dristighed; de, som har en god samvittighed, taler med større frimodighed, end vi kan være tjent med; de, som besidder høje værdigheder, gør deres indflydelse gældende. Hertil kommer, at der ogsaa blandt dem findes nogle, som misunder os vor glimrende stilling og møder i den bestemte hensigt at formindske pavens rigdom og anseelse. Kort sagt, der er ingen til stede her, som ikke anser det for tilladt i ly af kirkeforsamlingen at foretage sig et eller andet mod paven, da det er den eneste

maade, han kan angribes paa. Derfor er næppe nogen kirkeforsamling endt saa lykkeligt, at paven, det ypperste hoved, ikke har følt et skaar i sin majestæt og ikke har haft som resultat af det hele, at han var i mindre grad den ypperste end før. Det kan du for resten tale med om, hvis du da ikke helt har glemt det; thi endskønt sagen kun drejede sig om ubetydeligheder, ikke om herskermagt og kongelige indtægter, vovede Jakob dog at føje lidt af sit eget til din tale. Du vilde jo nemlig aldeles fritage hedningerne for den mosaiske lov, men saa traadte Jakob op efter dig og undtog hor, blod og ofring til afguderne³⁹, hvorved han paa en maade rettede dit forslag. Dette er grunden til, at der den dag i dag findes nogle, der mener, at ikke du, men Jakob har været i besiddelse af den pavelige myndighed.

Petrus. Man skal altsaa efter din mening langt snarere have for øje, at pavens majestæt kan forblive ubeskaaren, end sørge for det kristne samfunds almindelige tarv?

Julius. Enhver har jo sin egen fordel for øje, og vi varetager vore interesser.

Petrus. Men hvis nu Christus havde gjort det samme, vilde kirken jo ikke være til, kirken, hvis enehersker du praler af at være. Heller ikke ser jo nogen mening i, at den, som finder behag i at kaldes Christi statholder, i sin vandel gaar stik imod Christus. Men forklar mig nu, ved hvilke midler du forpurrede denne skismatiske sammenrottelse, som du kalder det!

Julius. Nu skal jeg sige dig det. Følg saa med, hvis du kan! For det første formaade jeg ved midler, som vi helst maa tie stille med⁴⁰, kejser Maximilian, der er en saare medgørlig mand⁴¹, til at opgive sit forehavende, skønt han allerede havde indkaldt til kirke-møde ved højtidelige kundgørelser. Dernæst overtalte jeg ved lignende kunstgreb nogle kardinaler til i notarers

og vidners nærværelse at gaa fra det, som de allerede havde erklæret i offentlige dokumenter⁴².

Petrus. Er da sligt tilladeligt?

Julius. Hvorfor skulde det ikke være tilladt, naar det sker med pavens billigelse?

Petrus. Naa saaledes at forstaa! Hvis paven bryder sin ed, er det ikke længere en ed, da han jo kan løse, hvem han har lyst, fra en slig forpligtelse.

Julius. Ganske vist! Men naar jeg skal være ærlig, var min adfærd her temmelig skandaløs, men ingen bekvemmere vej stod os aaben. Da jeg end videre saa, at jeg vilde paadrage mig had hos adskillige paa grund af kirkeforsamlingen, navnlig fordi der ved dens sammenkaldelse ikke havde været tale om at udelukke mig, hvorimod man ydmygt opfordrede mig til at komme og bad mig om at føre forsædet, da fandt jeg paa følgende mageløse fif, idet jeg fulgte mine forgængeres eksempel. Jeg optog deres tanke og lod selv i Pisa⁴³ opfordre til kirkeforsamling, idet jeg som grund angav, at hverken tiden eller stedet, som de havde fastsat, var ret bekvemt. Derpaa udsteder jeg pludselig kundgørelse om en kirkeforsamling i Rom, hvorhen jeg mente, at ingen vilde komme, som ikke enten var Julius' ven eller i det mindste vilde vise ham lydighed; thi hvad ulydighed førte til, havde jeg indprentet folk ved mange exemplar. Fremdeles valgte jeg med dette formaal for øje flere kardinaler⁴⁴, som var brugbare til mine planer.

Genius. Det vil sige, saa forbryderiske som vel muligt.

Julius (fortsætter). Nu vilde denne kirkeforsamling, hvis jeg ikke havde sammenkaldt den, ikke have været en kirkeforsamling; men alligevel var det ingenlunde i min interesse, at saa stor en mængde biskopper og abbeder strømmede sammen her; thi det kunde jo ikke undgaas, at der maatte findes nogle retskafne og fromme mænd

blandt dem. Derfor formanede jeg til at spare paa udgifterne; hvert distrikt kunde jo nøjes med at sende én eller to! Da jeg imidlertid saa, at heller ikke dette afgav tilstrækkelig sikkerhed, og at nogle faa stykker fra saa mange provinser vilde løbe op til et meget stort antal, bekendtgjorde jeg atter, da de allerede havde gjort sig færdige til rejsen, at nu kunde de gjerne blive borte, thi kirkeforsamlingen skulde opsættes til et senere tidspunkt, og i den anledning udfandt jeg saa antagelige paaskud, som det lod sig gøre. Da jeg ved disse snilde kunster havde udelukket dem alle, genoptog jeg atter den termin, som jeg først havde bestemt, og holdt kirkeforsamling i Rom og kun med de deltagere, som jeg havde haft i beredskab hertil⁴⁵. Selv om der iblandt dem var nogle, der var uenige med mig, var jeg dog vis paa, at ingen vilde sætte sig op imod Julius; omgivet som han var af saa vældig en vaabenmagt og saa mange drabanter. Fremdeles opvakte jeg paa følgende maade et umaadeligt had mod hin gallikanske kirkeforsamling⁴⁶; jeg sendte nemlig breve i alle retninger, i hvilke jeg omtalte „vor højhellige kirkeforsamling“ og forbandede den anden forsamling, som jeg atter og atter kaldte Satans synagoge, djævelens sammenrottelse og skismatikernes sammensværgelse.

Petrus. Det maa have været saare forbryderiske kardinaler, som var ophavsmænd til og ledere af denne kirkeforsamling.

Julius. Deres sædelige vandel kan jeg ikke klage over; men hovedmanden for dette foretagende var kardinalen af Rouen⁴⁷, som paa grund af en mig ubegribelig gudfrygtighed altid har haft til formaal at gøre kirken renere. Han har ogsaa gjort det flere steder. Ham skilte døden mig af med, og det var det kæreste, den dengang kunde gøre mig. I hans sted traadte kardinalen af Santa Croce, en Spanier⁴⁸, hvis levned er uden dadel;

men han er en stræng gammel mand og theolog, og den slags mennesker plejer at være de romerske paver fjendske.

Petrus. Havde nu den theolog intet, hvormed han kunde give sin adfærd et skin af berettigelse?

Julius. Masser! Han sagde, at der aldrig havde været mere fordærvede tider end dengang; aldrig havde kirkens brøst været utaaleligere; derfor maatte man raade bod derpaa ved en almindelig kirkeforsamling. Fremdeles sagde han, at jeg ved mit valg til pave havde maattet aflægge ed paa, at jeg i det andet aar efter min regeringstiltrædelse vilde sammenkalde en kirkeforsamling, og eden havde været saa bindende, at jeg ikke engang kunde løses fra den af hele kardinalernes kollegium; men skønt jeg oftere var bleven mindet om mit løfte og bestormet med bønner af mine brødre kardinalerne og opfordret dertil af fyrsterne, havde jeg dog altid vendt det døve øre til, saa at det var klart nok, at en kirkeforsamling aldrig kom i stand, saa længe Julius levede. De kom med exemplar fra tidligere kirkeforsamlinger, de anførte nogle pavelige bestemmelser, af hvilke de viste, at da jeg og mine vilde unddrage os kirkeforsamlingen, var retten til at sammenkalde den gaaet over til dem; paa samme maade tilkom den, siden de andre fyrster lukkede øjnene, den romerske kejser, der fordum alene havde den, og kongen af Frankrig, da han var en saa mægtig fyrste.

Petrus. Skrev de nu ikke, medens dette stod paa, usømmelige ting imod dig?

Julius. Ak nej! Disse galgenfugle havde mere forstand, end jeg ønskede. De behandlede deres hadefulde æmne med beundringsværdigt maadehold; ikke blot afholdt de sig fra smædeord, men de nævnede mig aldrig uden med største respekt og bad og besvor mig ved alt fromt og helligt, at jeg i overensstemmelse med

min værdighed og mit edelige løfte vilde sammenkalde en kirkeforsamling og føre forsædet dér og sammen med dem befitte mig paa at skaffe lægedom for kirkens brøst. Jeg kan ikke sige, hvor stor harme denne hensynsfulde adfærd vakte imod mig, især da de belagde alt, hvad de skrev, med citater af den hellige skrift; de maa hertil have sikret sig nogle lærdes bistand. Hertil føjede de fasten, prædiken og den reneste livsvandel, saa at de skadede mig endnu mere ved deres ry for hellighed.

Petrus. Men sig mig nu, med hvilket paaskud du sammenkaldte din kirkeforsamling!

Julius. Aa, et aldeles storartet! Jeg erklærede, at jeg havde i sinde for det første at forbedre kirkens hoved, det vil sige mig selv, dernæst de kristne fyrster og endelig hele folket.

Petrus. En smuk komedie i sandhed! Men nu venter jeg paa knudens løsning. Jeg kunde have lyst til at høre, hvad disse theologer i Satans synagoge besluttede.

Julius. Noget frygteligt, afskyeligt! Tanken gyser for at nævne det.

Petrus. Var det da virkelig saa skrækeligt?

Julius. Ja, det var aldeles ugudeligt, det var helligbrøde og mere end kætteri, og havde jeg ikke sat mig derimod med hænder og fødder, ja baade med vaabnernes og aandens magt — saa havde det været ude med den kristne kirkes værdighed.

Petrus. Du forøger kun min nysgerrighed.

Julius. Aa, jeg gyser ved at tale derom! At tænke sig, at disse forbrydere arbejdede paa at føre kirken tilbage til de gamle tiders usselhed og elendige tarvælgthed, kirken, som blomstrer ved saa vældige rigdomme og saa udstrakt et verdsligt herredømme! Kardinalerne, som nu i brask og bram overgaar alle mulige volds herskere, skulde være fattige som fordem! Biskopperne

skulde leve i langt mere indskrænkede forhold og holde færre drabanter og færre heste! De havde bestemt, at kardinalerne ikke maatte sluge indtægterne af bispedømmer, abbedier og præsteembeder, og at enkeltmand ikke maatte besidde flere bispedømmer paa engang⁴⁹! De, som ved tilladelige eller utilladelige midler (som de sagde) samler præsteembeder om muligt i hundredevis paa én haand, burde efter deres mening hindres i denne trafik og tvinges til at være tilfredse med saadanne indtægter, som var nok for en brav præst! Ingen maatte vælges til pave, biskop eller præst ved bestikkelser, personlig indflydelse eller hæsligt kryberi, men man skulde ene og alene tage hensyn til den moralske vandel! Bragtes det i erfaring, at slige misligheder var foregaaede, skulde valget strax erklæres for ugyldigt! Det skulde være tilladt at afsætte en romersk pave fra hans stilling, hvis hans ryggesløshed var aabenbar! Usædelige og drikfældige biskopper skulde kunne sættes fra styrelsen af deres stifter! Præster, hvis ryggesløshed var aabenbar, skulde ikke blot miste deres embede, men ogsaa straffes med tabet af et lem! og saa videre i samme dur, thi jeg gider ikke opregne alle deres beslutninger. Tendensen i dem var simpelt hen at bebyrde os med gudfrygtighed og berøve os rigdom og verdslig magt⁵⁰.

Petrus. Hvad besluttede man saa til gengæld paa den højhellige romerske kirkeforsamling?

Julius. Du synes allerede at have glemt, hvad jeg sagde før, at jeg under paaskud af en kirkeforsamling ene og alene havde til formaal at fordrive ondt med ondt. Det første møde optoges af nogle højtidelige ceremonier, som er os efterladte fra oldtiden, og som vi endnu overholder netop paa grund af deres høje ælde, skønt de er uden al betydning; vi holdt nemlig gudstjeneste to gange, først for det hellige kors, derpaa for

den hellige aand, ret som om vi i vore handlinger var inspirerede af den. Derpaa blev der oplæst en tale, fuld af lovprisninger over mig. Paa det næste møde slyngede jeg med opbydelse af al min kraft bandstraalen mod hine skismatiske kardinaler, idet jeg erklærede alt, hvad de havde bestemt eller vilde bestemme, ligegyldigt af hvad art, for værre end ugudelighed, værre end helligbrøde og værre end kætteri. Paa det tredie møde skræmmede jeg Frankrig med samme lynstraale⁵¹. Meddelelser om disse forhandlinger lod jeg strax forsyne med buller⁵² for at give dem større vægt og sendte dem til alle fyrster, først og fremmest til dem, der syntes at hælde til mit parti⁵³.

Petrus. Skete ellers intet?

Julius. Det, som jeg vilde, skete. Jeg har sejret, saafremt da mine beslutninger beholder deres gyldighed. De tre kardinaler⁵⁴, som ikke havde villet opgive deres forehavende, afsatte jeg ved en højtidelig offentlig akt fra deres værdigheder og overdrog indtægterne af deres præsteskaber til andre, for at de ikke saa let skulde kunne genindsættes; dem selv overantvordede jeg til Satan, men vilde dog hellere have overantvordet dem til baalet, hvis de var faldne i min magt.

Petrus. Hvis det, du siger, er sandt, synes jeg for resten, at den „skismatiske sammenrottelses“ beslutninger er ikke saa lidet helligere end din højhellige kirkeforsamlings, af hvilken jeg ikke ser andet resultat end tyranniske trusler, forbandelser og en blanding af list og grusomhed. Hvis Satan har været ophavsmand til „sammenrottelsen“, synes han at staa Christus nærmere end den aand, du behagede at nævne, som ledede eders kirkeforsamling.

Julius. Betänk vel, hvad du siger! Det gør du bedst i; thi i alle mine buller har jeg forbandet alle,

som paa nogen maade viste sympati for denne sammenrottelse.

Petrus (for sig selv). Den stakkel! Endnu saa aldeles den gamle Julius! (Til Julius.) Men hvad blev saa enden paa den historie?

Julius. Ja den efterlod jeg endnu uafgjort, og hvorledes den vil forløbe, maa skæbnen raade for.

Petrus. Altsaa er der endnu skisma?

Julius. Ja, og tilmed et meget farligt skisma.

Petrus. Og du, Christi statholder, har foretrukket et skisma for en virkelig kirkeforsamling?

Julius. Jeg vilde foretrække trehundrede skismaer, om galt skulde være, fremfor at lide skaar i min værdighed og nødes til at aflægge regnskab for hele mit liv.

Petrus. Havde du da saa daarlig en samvittighed?

Julius. Hvad kommer det dig ved?

Petrus. Jeg forstaar nok. Den byld er det vist ikke værd at røre ved. Men hvem vil gaa af med sejren?

Julius. Det ligger i skæbnens haand; men vi har de fleste penge. Franskmændene er allerede udpinte af de langvarige krige; men Englænderne har endnu bjærge af guld urørte. Kun saa meget kan jeg med fuld vished forudsige: Hvis Franskmændene sejrer — hvad Gud forbyde! — vil man skifte benævnelserne om; min højhellige kirkeforsamling bliver da til Satans sammenrottelse; jeg kommer i stedet for pave til at hedde skyggepave; endelig vil den hellige aand være med dem, hvorimod man om os vil sige, at vi er blevne inspirerede af Satans aand. Men saaledes kan det ikke gaa. Jeg sætter min lid til de penge, jeg har efterladt mig.

Petrus. Men hvorledes gik det dog til, at du blev en fjende af Franskmændene og deres konge, hvem eders forfædre hædrede med titlen „den allerkristeligste“? Du tilstaar jo selv, at du har deres værn og bistand at takke baade for dit liv og for denne mere end kejserlige

krone, og at de fremdeles hjalp dig med at tilbageerobre Bologna og de andre stæder og betvinge de hidtil uovervindelige Venezianere. Hvorledes har du saa hurtigt kunnet glemme saa store velgærninger? Hvorledes bar du dig ad med at sprænge saa mange forbund?

Julius. At udrede hele denne sag for dig vil vist blive for vidtløftigt. Men for kun at berøre hovedpunkterne, saa skiftede jeg i virkeligheden slet ikke standpunkt, men min hjerne havde allerede længe været frugtsommelig med de planer, som den nu begyndte at føde. Hvad jeg tidligere havde skjult, da omstændighederne fordrede det, aabenbarede jeg nu. Jeg har aldrig af hjertet villet Franskmændene vel, — dette kan du betragte som en røst fra et orakel! — og overhovedet vil ingen Italiener barbarerne vel, lige saa lidt som ulven lammene. Men jeg var ikke blot Italiener, men ogsaa Genueser⁵³, og derfor holdt jeg kun venskab med dem, saa længe jeg behøvede deres tjenester; thi saa længe maa man bruge barbarernes bistand. Foreløbig øvede jeg mig i taalmodighed, forstillelse og hyklery; kort sagt, jeg gjorde alt og fandt mig i alt. Men da jeg saa endelig omtrent havde bragt sagerne i den gænge, hvor jeg ønskede dem, da var det tid at vise Julius i hans sande skikkelse og jage hele dette slæng af barbarer ud af Italien.

Petrus. Hvad er det for nogle dyr, du kalder barbarer?

Julius. Det er ikke dyr, men mennesker.

Petrus. Altsaa mennesker, men ikke kristne?

Julius. Kristne er de ogsaa; men hvad kommer det sagen ved?

Petrus. Altsaa nok kristne, men raa og udannede bønder uden lovbunden orden og uden videnskab?

Julius. Nej tvært imod har de ikke blot heri, men

ogsaa i materiel henseende naaet den højeste blomstring, og navnlig det sidste misunder vi dem stærkt.

Petrus. Hvad er da meningen med benævnelsen „barbarer“? Naa, frem med det!

Genius. Jeg skal sige det i hans sted. Skønt Italienerne er opstaaede ved en sammenblanding af alt muligt sammenløbet pak fra de mest barbariske nationer og altsaa er at betragte som en slags bærmæ, har de alligevel af den hedenske litteratur indsuget den forrykte idé at kalde alle, som er fødte udenfor Italien, barbarer. Denne benævnelse er efter deres mening en større forhaanelse end at hedde fadermorder eller kirketyv.

Petrus. Det synes saa. Men da Christus er død for alle mennesker, og der hos ham ingen personsanseelse gælder, og da du erklærede dig for Christi statholder, hvorfor omfattede du da ikke alle med samme kærlighed? Christus har jo ingen forskel gjort.

Julius. Jeg vilde saa mænd gjerne „omfatte“ baade Inderne, Afrikanerne og Æthioperne, hvis de blot vilde punge ud og anerkende mig som deres overhoved ved at betale mig skat. Men dem har vi alle med rette skaaret bort fra kirkens legeme, ligesom vi sidst gjorde det med Grækerne, fordi de i deres altfor store paaholdenhed ikke viste den romerske paves værdighed skyldig anerkendelse.

Petrus. Den romerske stol er altsaa et slags indbetalingskontor for hele verden?

Julius. Ja du synes naturligvis, at det er skrækeligt, naar vi tager den timelige høst fra alle, fordi vi udsaar vor aandelige sæd til alles tarv!

Petrus. Hvad er det for noget aandeligt, du der nævner? Hidtil har jeg kun hørt tale om verdsligt. Maaske drager du sjæle til Christus ved den hellige lære?

Julius. Der er jo folk nok, som prædiker, hvis de

har lyst, og jeg hindrer dem ikke, naar de blot intet siger imod min majestæt.

Petrus. Hvad bliver det saa til med det aandelige?

Julius. Hvad det bliver til! Hvorfor giver man kongerne den skat, de indkræver? Dog vel, fordi undersaatterne hver for sig mener at skylde dem besiddelsen af deres ejendomme, selv om de intet har modtaget af dem? Paa samme maade bør man regne os for ophav til alt, hvad der findes af helligt i verden, selv om vi snorker hele livet igennem. For resten meddeler vi ogsaa rundelig aflad for smaaskillinger; vi giver dispensation i sager af største betydning mod en betaling, der ingenlunde kan kaldes optrækkeri, og vi velsigner alle i flæng, som møder os, og gør det tilmed gratis.

Petrus. Af alt dette forstaar jeg slet intet. Men lad os komme tilbage til det, vi var i færd med. Hvorfor var din allerhelligste majestæt saa bange for barbarerne, at du holdt dig for berettiget til at vende op og ned paa himmel og jord for at jage dem ud af Italien?

Julius. Det skal jeg sige dig. Alle barbarer er overtroiske, og Franskmændene er det i særlig høj grad. Derimod stemmer vi ret godt overens med Spanierne saa vel i sprog som i karakter. Alligevel var det mit ønske ogsaa at skubbe dem til side, for at vi kunde faa lov til helt at leve efter vort eget hoved.

Petrus. Dyrker de da andre guder ved siden af Christus?

Julius. Vist ikke nej! De dyrker kun Christus, men med altfor pinlig samvittighedsfuldhed. Disse taabelige mennesker er endnu den dag idag i en aldeles utrolig grad bange for nogle gamle, for længst forældede ord.

Petrus. Maaske magiske ord?

Julius. Snik snak! Nej, simoni, gudsbespottelse, sodomi, giftmord og trolddom.

Petrus. Gud fri os!

Julius. De udtrykker deres afsky aldeles paa samme maade, som du nu.

Petrus. Ordene kan det være det samme med; men forekommer sligt i virkeligheden hos eder, for ikke at sige hos kristne mennesker?

Julius. Barbarerne er rigtig nok ikke selv fri for laster, men da deres er af en anden art, forbander de vore og kæler for deres egne. Vi derimod kæler for vore og afskyr deres. Vi anser fattigdom for en frygtelig skændsel, som man bør undgaa ved alle tænkelige midler; de anser det næppe for kristeligt at nyde sine rigdomme, selv om de er erhvervede paa ærlig vis. Vi vover ikke engang at nævne drukkenskab — for resten kunde jeg i den henseende være ret tilbøjelig til at forlade mine landsmænds og tiltræde barbarernes mening, hvis jeg i andre punkter kunde enes med dem —; Tyskerne derimod anser det for en ubetydelig svaghed, der snarere er grinagtig end forbryderisk. De fordømmer aager paa det kraftigste; men hos os er ingen stand saa nødvendig for Christi kirke som aagerkarlene. Unaturlig elskov anser de for saa uren, at baade solen og luften besmittes, hvis man blot nævner dette ord; vi har derimod en helt anden mening. Ligeledes gruer de for ordet „simoni“, som alt i fordums tid blev udryddet af verden, som for et genfærd og holder med hænder og fødder fast paa fortidens forældede love. Vi har en anden opfattelse. Paa denne maade kunde jeg opregne meget andet, hvori vi er uenige med barbarerne. Da vore livsanskuelser altsaa er saa overordentlig forskellige, bør de holdes langt borte fra vore mysterier, der vil indgyde dem større respekt, naar de ikke kender dem. Thi faar de blot engang indblik i vor kuries hemmeligheder, spreder de dem strax for alle vinde; de har nu engang fordømt gode øjne til at se, hvad der er galt. De skriver de

mest ærerørige breve om os til deres landsmænd, udraaber til alle sider, at ikke Christi stol, men Satans mudderpøl er at finde hos os, og om mig personlig drøfter de det spørgsmaal, om jeg paa grund af den maade, jeg har opnaaet pavedømmet paa, og i betragtning af min livsvandel virkelig bør regnes for pave. Saaledes forringer de for det første meningen om min hellighed og tillige min anseelse hos de uvidende, som tidligere ikke havde hørt andet om mig, end at jeg var Christi stedfortræder og i magt kom ham nærmest, ja endog var hans lige. Herved lider den kristne kirke utaalelige tab, thi dispensationerne synker i efterspørgsel og værdi, indtægterne fra bispedømmer, præsteembeder og abbedier forringes, almuen vil nødigt ud med pengene, hvis man kræver bidrag af den; kort sagt: udbyttet bliver tarveligere paa alle punkter, og vi gør daarlige forretninger. Endelig svækkes endog frygten for vore bandstraaler mere og mere; og skulde de engang drive deres frækhed saa vidt, at de siger, at en forbryderisk pave er magtløs, og at de foragter bandstraaler og trusler, saa kommer vi ligefrem til at sulte. Hvis de derimod er langt borte, vil de vise os større ærbødighed — saaledes er nemlig barbarernes karakter —, og vi vil saa kunne klare sagerne efter vort eget hoved ved hjælp af breve, hvis affattelse læmpes efter tid og omstændighed.

Petrus. Det staar sørgeligt til med os, hvis den apostoliske anseelse afhænger af, at man intet ved om vort liv og ikke kender vore rænker. I min tid ønskede vi ikke andet, end at alverden skulde vide alt, hvad vi tog os for, selv i vore sovekamre; thi først naar man i sandhed kendte os, opnaaede vi den højeste anseelse. Men forklar mig følgende! Har verden nu saa fromme fyrster, og nærer de saa stor ærbødighed for præsterne, at de paa én eneste og tilmed en saadan mands vink

alle tilsammen greb til vaaben? I min tid havde vi i dem vore bitreste fjender.

Julius. Hvad deres levned angaar, er de ikke saa overdrevent troende kristne. Os ringeagter de aldeles og har os til bedste, naar undtages, at nogle af de mindre mægtige nærer nogen frygt for bandlysningens skrækkelige lynstraale; og dog er det ikke saa meget sagen selv, de frygter, som det indtryk, den gør paa deres folk. Der er nogle, hvem vor magt og rigdom indgyder forhaabninger eller frygt, og som af den grund gør vor autoritet nogle indrømmelser. Saa er der nogle, som er overbeviste om, at en stor ulykke vil ramme dem, hvis de volder præster bryderi, ligegyldigt hvad for karle disse præster er. Næsten alle lægger de — thi de har jo faaet en dannet opdragelse — en del vægt paa ceremonierne, især naar vi opfordrer dem dertil; thi ceremonierne er at betragte som skuespil, der gives for hoben. For resten spiller vi undertiden komedie for alvor: Vi hædrer dem med højt klingende titler, selv om de er de største skurke, idet vi kalder én „den katholske“, en anden „den allerdurchlauchtigste“, en tredie „den allermest ophøjede“, en fjerde „Augustus“ og dem alle „elskede sønner“⁵⁶; til gengæld benævner de os i deres breve „hellige fader“ og nedlader sig en gang imellem til at kysse vor tøffel, og hvor det ikke drejer sig om store sager, giver de stundom efter for vor villie for at skaffe sig ry for fromhed hos mængden. Vi sender dem indviede roser, kroner og sværd og bekræfter deres værdighed i vældige buller; de sender os til gengæld heste, soldater og penge, ja en gang imellem ogsaa drenge, og saaledes lysker (for at bruge et ordsprog) den ene abe den anden⁵⁷.

Petrus. Hvis de er af den beskaffenhed, er jeg ligesaa langt som før fra at forstaa, hvorledes du har kunnet ophidse de mægtigste konger til de frygteligste

krige, især da saa mange forbund samtidigt maatte brydes.

Julius. Saa hør! hvis du da kan opfatte, hvad jeg nu vil fortælle dig. Du vil derved faa et begreb om et geni, der er mere end apostolisk.

Petrus. Jeg skal gøre mig al den flid, jeg kan.

Julius. Min stræben gik først og fremmest ud paa at lære alle nationers og især alle fyrsters naturel, karakter, tilbøjeligheder, magt og stræben til bunds at kende, saa at jeg tillige paa en prik vidste, hvem der kunde forliges, og hvem der ikke kunde det. Dernæst gjaldt det at bruge alt dette til min egen fordel. Først hidsede jeg med lethed Franskmændene løs paa Venezianerne, fordi der mellem disse to nationer længe havde hersket et spændt forhold, hvis oprindelse ligger langt tilbage i tiden. Desuden vidste jeg, at den franske nation med iver stræbte at udvide sin magt. Nu havde Venezianerne ogsaa taget nogle byer i besiddelse, som tilhørte den ⁵⁸. Derfor slog jeg min sag sammen med Franskmændenes. Hertil kom, at kejseren, skønt han ikke i nogen særlig grad var franskvenlig, alligevel paa grund af forholdene sluttede sig til dette krigsforbund, fordi han kun derved havde haab om at tilbagevinde, hvad Venezianerne havde taget (de havde nemlig frataget ham en del meget værdifulde byer ⁵⁹). Da det imidlertid ikke passede mig, at Franskmændenes magt forøgedes over al maade — de havde nemlig haft større held med sig, end jeg ønskede ⁶⁰ —, ophidsede jeg først Spaniernes konge imod dem ⁶¹, en mand hvis trofasthed just ikke minder om staal, og som desuden var i høj grad interesseret i, at Franskmændenes væld paa en eller anden maade svækkedes, saa vel af mange andre grunde som især, for at han ingensinde skulde blive fortrængt fra besiddelsen af Neapel ⁶². Desuden tog jeg Venezianerne til naade igen — det var kun

forstillelse; jeg mente i virkeligheden intet dermed — for ogsaa at kunne slippe dem løs paa Franskmændene, som de under det friske indtryk af nederlaget var hæftigt forbitrede paa. Kejseren, hvem jeg kort i forvejen havde forenet med Franskmændene, drog jeg atter bort fra dem, hvilket jeg udvirkede dels ved penge, som altid er en mægtig talsmand hos denne fyrste, der stadig er i pengetrang⁶³, dels ved gennem breve og sendebud at genopfriske det gamle had til Frankrig, som altid har opfyldt denne mand i en utrolig grad, skønt han har manglet midler til at tilfredsstille det⁶³. Fremdeles vidste jeg, at Englænderne nærede et medfødt had til det franske folk, og at Skotterne var nøje forbundne med dem. Desuden saa jeg, at det var en meget voldsom og krigslysten nation, der navnlig lod sig lede af haab om bytte, at de end videre var en smule overtroiske, fordi de var meget langt borte fra Rom, og at de endelig just paa den tid var betagne af et næsten helt ustyrligt overmod som følge af den uvante frihed, de omsider havde opnaaet ved deres overordentlig strænge konges⁶⁴ død, saa at de nu med lethed kunde ophidses til en hvilkenksomhelst galskab. Til disse for min sag saa gunstige forhold kom endnu som en særdeles heldig omstændighed, at kongen⁶⁵ var grumme ung, ja næsten en ren dreng, at han nylig havde tiltraadt regeringen og havde et fyrigt, livligt og i sandhed ungdommeligt, det vil sige uroligt og krigslystent temperament, og at han ikke blot var opfyldt af almindelig ungdommelig ærgerrighed, men ogsaa havde sin stræben rettet paa store foretagender. Man sagde allerede dengang om ham, at han fra sin tidligste barndom stedse havde higet efter at vende sine vaaben mod Franskmændene. Det vigtigste var dog, at han var besvogret med kongen af Spanien⁶⁶, hvem jeg allerede havde draget ind i krigen. Alle disse omstændigheder benyttede jeg til kirkens tarv, og ved at afsende

breve i hundredevis, som ikke var affattede uden genialitet, fik jeg endelig fyrsterne indviklede i en ganske forfærdelig krig. Heller ingen af de andre herskere forbigik jeg, men henvendte mig baade til kongerne af Ungarn og Portugal og hertugen af Burgund⁶⁷, der i magt kan maale sig med konger. Men da disse spørgsmaal ikke berørte deres interesser, kunde jeg ikke faa dem med; jeg vidste imidlertid, at naar de ovenfor nævnte var optagne af kampens hede, vilde ingen af de andre holde sig rolige. Skønt nu disse fyrster fulgte deres egen lyst, havde de alligevel faaet et meget pænt paaskud⁶⁸ af mig, for at det kunde se ud, som om de forsvarede Guds kirke med desto større fromhed, jo større ulykker de voldte det kristne folk. Og for at du des mere kan beundre mit geni eller min lykke, saa førte kongen af Spanien just paa den tid krig med Tyrkerne med ganske vidunderligt held og stor materiel fordel⁶⁹, og desuagtet afbrød han aldeles dette foretagende for at vende alle sine kræfter mod Franskmændene. Hertil kom, at kejseren var knyttet til Franskmændene ikke blot ved mange traktater, men ogsaa ved de største velgærninger, blandt andet fordi han paa deres bekostning og ved deres arbejde havde genvundet sine stæder i Italien⁷⁰. Desuden havde han en opgave at varetage, den nemlig at beskytte sin sønnesøn, den burgundiske fyrste⁷¹, mod Geldrerne, der var meget farlige fjender, som han oven i købet selv havde begyndt krig imod. Og alligevel fik jeg ham til at forsømme sine egne interesser for at fremme mine⁷². Skønt der nu intet folk gives, som bekymrer sig mindre om pavens myndighed end Englænderne (hvilket strax bliver klart, naar man læser den hellige Thomas, biskop af Canterburys levned og de gamle kongers forordninger), fandt dette folk, der ellers højst ugærne betaler skat, sig desuagtet roligt i, at man næsten flaaede det; og

mærkeligt var det, at ogsaa præsterne, skønt de plejer at unddrage os alt, hvad de kan, fandt sig i at betale disse afgifter — bøder kunde man gjerne kalde dem — uden at overveje, hvilken adgang de herved aabnede kongerne for fremtiden. Men heller ikke kongerne lagde mærke til, at de gav et farligt eksempel, som siden kunde anvendes mod dem selv; herved fik jo næmlig en romersk pave ret til at afsætte en fyrste, hvis han hadede ham⁷³. Ja, den unge konge tog endog fat paa sagen med større kraft, end jeg ønskede eller havde befaleet, skønt jeg hellere saa, at han fejlede af for megen end for liden iver. Dog, det vil blive altfor vidtløftigt i alle enkeltheder at fortælle dig, ved hvilke kunstgreb jeg ophidsede disse fyrster til en saa farlig krig mod kristne mennesker, disse fyrster, som ingen pave nogensinde har kunnet rejse til kamp mod selve Stortyrken.

Petrus. Men om nu den krigens brand, du har tændt, tilsidst omspænder hele verden?

Julius. Saa lader vi den omspænde verden, naar blot den romerske stol bevarer sine værdigheder og sine besiddelser. For resten har jeg forsøgt at lede hele krigens vægt bort fra Italienerne og løs paa barbarerne. Lad dem bare slaas, saa meget de har lyst! Vi ser til og drager maaske fordel af deres galskab.

Petrus. Berører deres vé og vel da slet ikke kirkens hyrde og hellige fader og Christi statholder?

Julius. Hvorfor fremkalder de skisma?

Petrus. Man bør dog undertiden finde sig i at lide uret, hvis man ikke kan afværge den uden at fremkalde større ulykker. Desuden var der jo slet ingen anledning til skisma, hvis du havde tilladt en kirkeforsamling.

Julius. Nævn ikke det ord! Jeg vilde hellere have hundreder og atter hundreder af krige end en kirkeforsamling. Tænk dig, hvis de havde afsat mig fra pave-

dømmet som simonist og handelsmand paa pavestolen, men ikke virkelig pave! Tænk dig, hvis de havde ransaget hele mit livsløb og bragt det til mængdens kundskab!

Petrus. Selv om du var en sand pave, var det dog bedre at vige fra din stilling end at bevare din værdighed ved at styrte kristenheden i saa store ulykker, hvis da ellers et bispedømme, som er bleven betroet til en uværdig, ja ikke engang betroet, men købt og røvet, kan kaldes en værdighed. Herved falder for resten den tanke mig ind, at du ved en guddommelig styrelse er bleven til Franskmændenes fordærv, efter at de først havde ophøjet dig til kirkens fordærv.

Julius. Jeg sværger ved min tredobbelte krone og mine straalende triumfer: hvis du gør mig vred, skal du ogsaa faa Julius' magt at føle.

Petrus. O hvilket vanvid! — Dog, hvad jeg indtil dette øjeblik har hørt, er kun en beretning om, hvorledes en alt andet end gejstlig, men kun verdslig fyrste har haft sin største styrke i at sprænge forbund, tænde krigens fakkel og fremkalde menneskeslagterier. Saaledes udøver Satan, men ikke paven sin magt. Den, som gør sig til Christi statholder, bør komme det forbillede, han har givet, saa nær som muligt. Hos ham findes den højeste magt, men den er forbunden med den højeste godhed; hos ham findes den højeste visdom, men den kender intet til falskhed. Hos dig derimod ser jeg kun et skin af magt i forbindelse med den største ondskab og den største daarskab. Hvis det ondes fyrste, djævelen, ønskede at vælge sig en statholder, mon da ikke én af dine lige stod først for tur? Kan du nævne mig et eneste tilfælde, hvor du har handlet som en apostolisk mand?

Julius. Hvad er mere apostolisk end at øge Christi kirke?

Petrus. Nej, hvis kirken er det kristne folk, forbundet ved Christi aand, saa synes jeg, at du har kuld-kastet kirken, du som har styrtet hele verden ind i de frygteligste krige, for at du selv ustraffet kunde øve din ondskab og fordærvelige færd.

Julius. Ved kirken forstaar vi kirkebygninger, præster og især den romerske kurie og først og fremmest mig, som er kirkens hoved.

Petrus. Christus har gjort os til dens tjenere, sig selv til dens hoved, med mindre der nu er skudt et andet hoved op foruden ham. Men hvormed er kirken da bleven øget?

Julius. Nu kommer du til sagen; derfor skal jeg sige dig det. Den fordum i højeste grad nødlidende og fattige kirke befinder sig nu i den herligste blomstring, rigt udstyret i alle henseender.

Petrus. Hvormed? Maaske med varm og brændende tro?

Julius. Nu vaaser du igen.

Petrus. Med hellig lærdom da?

Julius. Aa, hvilken snak!

Petrus. Med verdensforagt?

Julius. Lad nu mig tale! Jeg mener udstyret med noget virkeligt; thi det, du der siger, er ikke andet end nonsens.

Petrus. Hvormed da?

Julius. Med kongelige paladser, dejlige heste og muldyr, tjenerskab uden tal, overflod i alle retninger, fortrinlige drabanter —

Genius. — nydelige skøger, føjelige ruffere —

Julius (fortsætter). — guld, purpur og skatteindtægter, saa at der ingen konge gives, som ikke synes ringe og fattig, naar han sammenlignes med den romerske pave med al hans rigdom og prunkende optræden, ingen elsker af yppighed og overdaadighed, som

ikke foragter sin egen tarvelighed, ingen pengemand eller aagerkarl, som ikke misunder os vore rigdomme. Hermed er kirken udstyret; det er dette, som jeg har bevaret og forøget.

Petrus. Men sig mig nu! hvem var den første, som baade besudlede og bebyrdede kirken med dette udstyr, skønt den efter Christi bud skulde være det reneste i verden og samtidigt fri for alt unyttigt paa-hæng?

Julius. Hvad kommer det sagen ved? I hvert fald ejer, besidder og nyder vi det hele, og det er dog hovedsagen. Man siger rigtig nok, at Constantin i gamle dage har overdraget den romerske pave Sylvester hele sin herskervælde, ridetøj, heste og vogne, hjelme, bælte og krigskappe, drabanter, gyldne kroner — af det pureste guld, vel at mærke — hære, krigsmaskiner, byer og riger⁷⁴.

Petrus. Er der ogsaa paalidelige dokumenter til bevis paa denne gavmildhed?

Julius. Nej der er ikke, naar undtages en lap⁷⁵, som er indlemmet mellem dekretene.

Petrus. Maaske er det da en fabel.

Julius. Ja, det kan jeg selv slutte mig til. Thi hvilken mand, som havde sin forstands fulde brug, vilde afstaa saa herlig en herskermagt, om det saa var til sin egen fader? Men alligevel føler jeg stor lyst til at tro paa den historie, og alle, som prøver paa at gen-drive den, faar jeg ved trusler til at tie bomstille.

Petrus. Men jeg har endnu ikke hørt dig tale om andet end verdslige ting.

Julius. Du drømmer maaske endnu om fortidens kirke, i hvilken du sammen med nogle forsultne bisper passede et i højeste grad nøgternt pavedømme under trykket af armod, møje, farer og tusinde ubehageligheder. Nu har tiden forandret alt til det bedre. Den romerske

pave er nu noget helt andet, thi du var kun titulær pave, kun pave af navn. Tænk dig, hvis du nu kunde se de mangfoldige med kongelig pragt opførte kirker, de mange tusinde præster, som det vimler af overalt og som for det meste nyder rige indtægter, de mangfoldige biskopper, der i vaabenmagt og rigdom kan maale sig med de største konger, de mange straalende paladser, der ejes af gejstlige! Tænk dig, hvis du nu i Rom kunde se de mange purpurklædte kardinaler, omgivne af legioner af tjenere, de mangfoldige heste, som næppe nogen konge har mage til, de talløse muldyr med prydelser af guld og ædelstene og de fineste stoffer, ja nogle endog beslaaede med guld- og sølvsko! Hvis du end videre kunde faa paven selv at se, naar han i sin forgyldte stol bæres højt paa soldaternes skuldre, medens alle rundt omkring synker knælende til jorden, blot naar han udstrækker haanden; hvis du kunde høre bombardernes drøn, lurernes gjalden og trompeternes rungen, hvis du kunde se kanonernes lyn, høre folkets bifaldsklap og jubelraab, se, hvorledes alt straalere af brændende fakler, og hvorledes selv de mægtigste fyrster med nød og næppe faar adgang til at kysse den hellige faders fødder; hvis du havde set denne romerske præst med foden⁷⁶ paasætte kejseren guldkronen, kejseren, som er alle kongers konge — hvis da de rettigheder, han har paa papiret, betyder noget —, skønt han ikke besidder andet end den skyggemagt, et stort navn giver; hvis du, gentager jeg, havde hørt alt dette, hvad mon du da vilde sige?

Petrus. At jeg saa en verdslig tyran, som var endnu værre end de andre, Christi fjende og kirkens fordærv.

Julius. Din tale vilde lyde anderledes, hvis du blot havde set én eneste af mine triumfer, for eksempel dengang jeg holdt mit indtog i Bologna, eller da jeg

triumferede i Rom efter Venezianernes betvingelse, eller da jeg paa flugten fra Bologna vendte tilbage til Rom, eller den sidste triumf, jeg fejrede her, da Franskændene imod al forventning var blevne slagne ved Ravenna⁷⁷. Hvis du da havde set ponyerne og stridshestene, soldaternes opstilling under vaaben, de pragtfuldt smykkede høvidsmænd, det herlige syn af de udvalgte drenge, faklernes skin, hvorhen man vendte øjet, de prægtige ting, som man frembar, biskoppernes højtidelige optog, kardinalernes hovmodige optræden, trofæerne, krigsbyttet, folkets og soldaternes til himlen rungende jubelraab, de dundrende bifaldsklap, hornenes gjalden, lurernes torden, bombardernes lynild, pengene, som kastedes i grams; hvis du havde set mig, hele festtogets midtpunkt og ophavsmand, bæres højt over folkets hoved som en guddom, da vilde du have kaldt Scipionerne, Æmilierne og Augustus ringe og tarvelige i sammenligning med mig.

Petrus. Nej holdt! Nu har jeg hørt nok om triumfer, du storpralende kriger. Jeg kunde endog omfatte dem, du nævnede, med velvillie, endskønt de var hedninger, af had til dig, som fejrede triumfer efter at have myrdet saa mange tusinde kristne for din egen fordels skyld, du allerhelligste fader i Christus, som har været aarsag til saa mange hæres undergang, men hverken ved liv eller lære har vundet én eneste sjæl for Christus. Det kan man kalde et faderligt hjerte; det kan man kalde en værdig Christi statholder! Medens Christus gav sig selv hen for at frelse alle, har du voldet hele verdens undergang for at frelse et eneste brødebetyngt hoved!

Julius. Det siger du kun, fordi du misunder mig min berømmelse, idet du indser, hvor ubetydeligt dit bispedømme har været i sammenligning med mit.

Petrus. Vover du skamløse at sammenligne din berømmelse med min? Skønt min berømmelse er Christi berømmelse, ikke min egen. Hvis du for det første vil

indrømme mig, at Christus er kirkens bedste og sande fyrste, saa har han selv givet mig nøglerne, selv overdraget faarene til min omsorg og selv anerkendt min tros styrke ved ros af sin egen mund. Dig har derimod penge, menneskegunst og svig gjort til pave, hvis ellers en slig mand bør kaldes pave. Jeg har vundet saa mange tusinde sjæle for Christus; du har draget slig en mængde i fordærvelse. Jeg var den første, der lærte om Christus i det hidtil hedenske Rom; du er nu fremtraadt som en lærer i kristeligt hedenskab. Jeg helbredte de syge ved den blotte skygge af mit legeme, befriede dem, der plagedes af djævelen, kaldte de døde tilbage til livet, og hvor jeg end kom, fyldte jeg alt med velgærninger. Hvad har dine triumfer, som kan lignes hermed? Jeg kunde ved mit ord overgive, hvem jeg vilde, til Satan, og hvad jeg mægtede, fik Saphira og hendes mand at føle⁷⁸; men desuagtet anvendte jeg al den magt, jeg havde, til alles bedste. Du derimod gavnede ingen, og hvad du formaaede — og hvad formaaede du ikke? —, anvendte du til fordærvelse for hele verden.

Julius. Jeg kan ikke begribe, hvorfor du i fortegnelsen over dine berømmelige gærninger ikke ogsaa indfører fattigdom, søvnløse nætter, sved og møje, retslig forfølgelse, fængsel, lænker, forhaanelser, slag og endelig døden.

Petrus. Det var godt, du mindede mig derom, thi jeg roser mig med større ret af det, du der nævnede, end af undergærningerne. Herover bød Christus os at juble og være glade; paa grund heraf kaldte han os salige. Det er paa den maade, at min fordums medarbejder Paulus, naar han roser sig af sine gærninger, hverken taler om byer, som han har erobret med vaabenmagt, eller om legioner, som han har fældet med sværdet, eller om verdens fyrster, som han har ophidset til krig, eller om tyrannisk hovmod, men om skibbrud, lænker,

hudstrygning, farer og efterstræbelser. Det er den sande apostoliske triumf, det er en kristen førers berømmelse. Han roser sig af, hvem han har genfødt for Christus, og hvem han har draget bort fra ugudeligheden, ikke af, hvor mange tusinde dukater han har skrabet sammen. Endelig fejrer vi nu en evig triumf for Christus og lovprises endog af de onde; dig vil alle forbande undtagen dine lige eller smigrere.

Julius. Det, du der siger, har jeg aldrig hørt før.

Petrus. Det tror jeg nok. Hvorledes skulde du ogsaa have haft tid til at gennemgaa evangelierne og læse Pauli og mine breve, da du var optaget af saa mange gesandtskaber, traktater, beregninger og rustninger? Christi lære kræver et sind, der er aldeles bortvendt fra verden, thi en saa stor lærer steg ikke ned til jorden for at meddele en almindelig og let filosofi. Derfor bør den kristne sky alle nydelser som gift, træde rigdom under fødder som snavs og ringeagte livet. Dette synes mange utaaleligt, og derfor indskrænker de religionen til tomme ceremonier⁷⁹.

Julius. Hvad godt lader du mig da beholde, naar du fratager mig mine penge, berøver mig herskermagten, udelukker mig fra hæder⁸⁰, forbyder mig nydelser og berøver mig livet?

Petrus. Hvorfor erklærer du da ikke Christus selv for ulykkelig, Christus, der, skønt han var den højeste af alle, dog blev til spot for alle; som levede hele sit liv i armød, møje, savn og nød og til sidst led den mest vanærende død?

Julius. Maaske finder han dem, der vil rose ham, men sikkert ingen, der vil efterligne ham, især ikke i disse tider.

Petrus. At rose ham, det er netop at efterligne ham⁸¹. . . Du tror maaske, at vi lever et liv i fattigdom her oppe. Ha, ha, ha! Jo større modgang man har

haft i verden, des større glæde vinder man i Christus; jo fattigere man har været i verden, des rigere er man i Christus; jo lavere man har staaet i verden, des mere ophøjes man i Christus; jo mindre man har levet i verden, des mere lever man i Christus. Han har ikke alene villet have sit legeme⁸² saa rent som muligt, men ogsaa og fornemmelig sine tjenere, det vil sige biskopperne, og jo højere nogen rager op blandt dem, desto mere bør han være Christus lig, desto mindre bør han være belæmret og besværet med verdens goder. Nu derimod ser jeg ham, som vil anses for at staa Christus nærmest, ja endog for hans lige, mere end nogen anden nedsænket i den nederdrægtigste handel, penge, verdslig magt, hærvæsen, krige og traktater for slet ikke at tale om laster. Og skønt du er saa langt som vel muligt fra Christus, misbruger du dog Christi navn til din egen overmodige færd, optræder som verdslig tyrann under hans kappe, skønt han foragtede et verdsligt kongedømme, og skønt du i virkeligheden er Christi fjende, kræver du dog den ære, som skyldes Christus. Du vel-signer andre, skønt du selv er forbandet. For andre aabner du himlen, fra hvilken du selv er udelukket. Du indvier, skønt du er vanhellig; du udstøder af de helliges samfund, skønt du selv intet samfund har med de hellige. Thi hvilken forskel er der mellem dig og Tyrkernes sultan, naar undtages, at du dækker dig med Christi navn? I det mindste er sindelaget det samme, og I ligner hinanden i smudsigt levned, men du er dog til størst fordærvelse for verden.

Julius. Ja men jeg ønskede dog at faa kirken udstyret med alle mulige goder. For resten siger man, at Aristoteles opstiller tre rækkefølger af goder: nogle er lykkens, andre legemets goder, atter andre aandens. Derfor vilde jeg ikke vende om paa godernes rækkefølge. Jeg begyndte med lykkens goder og vilde maaske lidt

efter lidt være naaet frem til aandens, hvis ikke en for tidlig død havde bortrevet mig fra jorden.

Petrus. Ja, det kan man kalde for tidligt, naar man er 70 aar gammel! Hvad grund var der for resten til at slaa vand paa ilden⁸³.

Julius. Men jeg siger dig, at hvis vi mangler disse goder, bryder mængden sig ikke en døjt om os. Selv nu frygter den os og hader os. Og saaledes vilde hele det kristne samfund gaa til grunde, hvis det ikke kunde værgе sig imod sine fjenders vold.

Petrus. Nej, hvis det kristne folk saa Christi sande gaver hos dig, nemlig from livsvandel, hellig lærdom, brændende nidkærlighed, profetisk ævne og dyder, vilde det se op til dig med en ærbødighed, der forøgedes desto mere, jo renere det saa dig for verdens goder; og det kristne samfund vilde blomstre viden om, hvis det ved rent levned, foragt for nydelser og rigdom, for herskermagt og døden indgød hedningerne beundring. Nu derimod er det ikke blot indskrænket til et snævert omraade, men hvis man ser nærmere til, finder man endog, at de fleste kun er kristne af navn. Skulde du mon aldrig, dengang du var kirkens øverste hyrde, have tænkt over, ved hvilke midler kirken er opstaaet, forøget og grundfæstet? Mon det var ved krige, kongelige rigdomme og heste? Nej det var ved taalmod, martyrernes og mit eget blod, fængsel og hudstrygning. Du kalder kirken „øget“, naar dens tjenere er bebyrdede med verdslig magt; du kalder den „udstyret“, naar den besudles af verdslige goder og tillokkelser; du siger, at den „forsvares“, naar hele verden opfyldes af morderiske krige for at bevare præsternes indtægter; du kalder den „blomstrende“, naar den er beruset af verdslige nydelser; „rolig“, naar den uden modsigelse nyder sin rigdom eller rettere sin daarligdom⁸⁴. Og saa bedaarede du disse forfængelige fyrster, og du har været deres læremester,

naar de kalder deres storslaaede røverier og rasende kampe „Christi forsvar“.

Julius. Det, du der siger, har jeg aldrig hørt før.

Petrus. Hvad lærte da prædikanterne dig?

Julius. Aa, af dem hørte jeg ikke andet end lutter lovtaler; i et pragtfuldt sprog lod de min berømmelse runge, kaldte mig Juppiter, som ryster alt med sit lyn, og priste mig som en sand guddom, hele verdens velgører og mere af den slags.

Petrus. Det var visselig ikke til at undres over, at der ingen fremstod, som kunde indgive dig en bedre aand, salt uden kraft og daare, som du selv var! Thi det er en apostolisk mands særlige kald at lære andre Christus og tilmed saa rent som muligt.

Julius. Lukker du saa ikke op?

Petrus. Hellere for en hvilken som helst anden end for et saadant utyske; thi i dine øjne er vi alle her bandlyste. Men nu skal jeg give dig et godt raad. Du har jo en skare raske folk, og du har penge i massevis; desuden er du selv en god bygmester. Opfør dig derfor et nyt Paradis, men befæst det godt, for at de onde aander ikke skal tage det!

Julius. Nej, jeg vil gøre, hvad der stemmer mere med min værdighed. Jeg venter nogle maaneder, og naar min krigsmagt er voxet, jager jeg eder med magt bort herfra, hvis I ikke kapitulerer. Jeg tvivler næmlig ikke om, at en 60,000 mennesker om kort tid falder i krigen og kommer herhen.

Petrus. O, hvilken fordærvelse! Ak, den ulykkelige kirke! — Men hør engang, genius! Jeg vil hellere snakke lidt med dig end med dette afskyelige uhyre.

Genius. Hvad vil du?

Petrus. Er ogsaa de andre biskopper af samme beskaffenhed?

Genius. Ja en god portion er af den kaliber, men ingen kan dog hamle op med vor mand.

Petrus. Det er naturligtvis dig, der har tilskyndet ham til alle disse skændselsgærninger?

Genius. Ingenlunde! Tvært imod havde han et saadant forspring, at jeg næppe nok kunde indhente ham ved hjælp af mine vinger.

Petrus. Jeg undrer mig sandelig ikke over, at kun saa faa kommer herhen, siden slige forbrydere sidder ved kirkens ror; thi at folket i hvert fald er modtageligt for lægedom, slutter jeg af den omstændighed alene, at det blot paa grund af pavetitlen viser et saa væmmeligt svinebæst ærbødighed.

Genius. Du træffer sagen paa en prik. Men min hersker har allerede længe vinket ad mig og løftet staven. Derfor, lev vel!

Oplysninger.

¹ Julius II hørte til slægten della Rovere, hvis vaaben var den gyldne eg.

² Simon Magus. Se Apostlenes gerninger cap. 8, v. 9 ff.

³ Julius II var født i Savona i Ligurien.

⁴ Den latinske text har *pestis maxima*.

⁵ Hermes Trismegistos („tre gange den største o: den allerstørste H.“) er egentlig det græske navn paa den ægyptiske gud Thoth. Til dette navn knyttede sig en mængde mystiske forestillinger, som forplantedes helt ned igennem middelalderen.

⁶ Julius Cæsar. Man beskyldte paven for at have taget ham til sit forbillede.

⁷ *Madesi*, et italiensk udraab. I Valentinis Dizionario forklares det „O ja, ja vel“ o. l. Meningen kræver dog her en noget skarpere betydning. (En anden forklaring se Böcking, Hutteni opera IV, 429.)

⁸ En gammel tysk oversættelse (se Böcking l. c. IV, 426) forklarer: „Ved pave Julius' genius skal du forstaa hans engel, enten det nu er hans gode eller onde engel, thi derpaa ligger kun liden vægt.“

⁹ Texten *quas bullas, quas ampullas*.

¹⁰ En theologisk spydighed, hvis betydning er uklar, udelades her.

¹¹ Familien della Rovere var oprindelig lidet anset (se Brosch: Papst Julius II s. 3). Det er en ofte tilbagevendende beskyldning mod Julius II, at han i sin ungdom maatte tjene brødet som simpel baadfører.

¹² Meningen er: En fisker er altid mere end en baadfører.

¹³ Dette er ikke korrekt. Julius II's fader var Raffael Rovere, en broder til pave Sixtus IV (Brosch l. c. s. 3). Det er altsaa uhistorisk, naar forfatteren senere hen lader Julius sige, at han ikke kender sin fader, og antyder, at han var en søn af Sixtus IV.

¹⁴ Det er notorisk, at Julius II led af denne sygdom, som paa den tid rasede som en ondartet epidemi, hvis væsen og aarsag ingen ret kendte.

¹⁵ Her sigtes formodentlig til Matthæus evangelium cap. 26, v. 69 ff.

¹⁶ Giuliano della Rovere (Julius II's navn, inden han blev pave) havde været en af de faa kardinaler, der — dog næppe af moralske grunde — var imod Alexander VI's valg og ikke modtog hans bestikelser. Han maatte snart for at undgaa den nye paves efterstræbelser flygte til Frankrig (1494), hvor han blev venligt modtaget af Karl VIII, som just forberedte sig til sit italienske tog. Da Franskmændene aaret efter maatte forlade Italien, saa Giuliano sig nødsaget til at tilbringe de følgende syv aar i Frankrig. (Brosch l. c. s. 50 ff., 56 ff., 72.)

¹⁷ Thraso, en pralhans i en komedie af Terents.

¹⁸ Officier o: embeder under den pavelige kurie. De maatte købes og lønnes kun med sportler, der imidlertid flød saa rigeligt, at disse poster var overordentligt eftertragtede.

¹⁹ Om dette og det følgende se indledningen.

²⁰ Der sigtes til situationen i Rom efter slaget ved Ravenna (se indledningen). Den første efterretning om nederlaget satte paven i den største skræk, saa at han endog traf anstalter til skyndsom flugt; men da han kort efter erfarede, hvor dyrt Franskmændene havde købt sejren, fattede han mod paa ny. (Brosch l. c. s. 245. Dumesnil: Jules II, s. 218.)

²¹ Denne sygdom overfaldt paven i august 1511. I tre dage var det alles mening, at han laa paa sit yderste, og man traf allerede forberedelser til et nyt pavevalg. (Brosch s. 228.)

²² Julius II efterlod paa Engelsborg en uhyre skat, hvis størrelse angives meget forskelligt. Den venezianske gesandt, formodentlig den bedst underrettede, angav følgende beløb: 250,000 dukater i rede penge, smykker og ædelstene til en værdi af 150,000 dukater og sølvtoj til en vægt af 50,000 mark. (Brosch s. 273.)

²³ Se anm. 13.

²⁴ Rimeligvis lægges der en obskøn betydning i „sævire“ (at rase) og beskyldning for pæderasti. Samtiden beskyldte Julius II for den afskyeligste usædelighed og drukkenskab. (Sml. Brosch s. 296 l. 25 ff. f. o.)

²⁵ Blybuller. Bullen er egentlig en blykapsel, der indeslutter seglet og ved en snor fastgøres til dokumentet; dernæst bruges det om seglet og endelig om dokumentet selv.

²⁶ Sml. anm. 13. Pave Sixtus IV (1471—1484) brugte gift,

dolk og forræderi for at fremme sin families interesser og udstyre sine slægtninge standsmæssigt. Saaledes er der næppe nogen tvivl om, at han var medvider i Pazziernes sammensværgelse mod Lorenzo il Magnifico.

²⁷ Francesco fra Assisi, stifter af Franciskanerordenen, † 1226.

²⁸ Benedikt fra Nursia, Benediktinerordenens stifter, † 543.

²⁹ Sml. anm. 25. Den omtalte bulle udstedte Julius i sit pontifikats andet aar og bekendtgjorde den paa ny for Laterankonciliet i Rom 16 febr. 1513. (Dumesnil: Jules II s. 249 ff.)

³⁰ Se indledningen.

³¹ Lucrezia Borgia. Alexander VI's datter, blev gift med Alfonso af Este, hertug af Ferrara.

³² Han hed Francesco Maria della Rovere og var Julius II's brodersøn. Han var hertug af Urbino, et len under kirkestaten.

³³ Francesco Alidosi, kardinal af Pavia, var af Julius II bleven sat til at styre Bologna, hvor han rasede som det værste uhyre (Brosch s. 163). I maj 1511, da paven var i krig med Frankrig, skulde Alidosi og Francesco Maria af Urbino forsvare Bologna mod Bentivoglierne og Fransk mændene, men opgav byen næsten uden kamp og flygtede over hoved og hals til paven i Ravenna. Kardinalen gav hertugen af Urbino skyld for nederlaget, hvorfor Julius overfusede denne. I sit raseri myrdede hertugen strax efter Alidosi til stor glæde for alle undtagen for Julius II selv, der nærede en forunderlig svaghed for den forbryderiske kardinal (Brosch s. 221 ff). Forfatteren er altsaa galt underrettet, naar han lader mordet paa Alidosi være en velkommen tjeneste, der ydes paven.

³⁴ Madonna Felice, Julius II's datter, en meget ilde berygget kvinde, var gift med den romerske baron Gian Giordano Orsini. (Brosch s. 226 og 354.₆₀.)

³⁵ Se indledningen.

³⁶ Det sidste argument gjorde Ludvig XII og kejser Maximilian gældende, da de opfordrede paven til at give møde i Pisa. (Dumesnil s. 168.)

³⁷ Julius Cæsar yndede følgende vers (Cicero de off. III, 21, 82):

Skal retten krænkes, maa for herredømmets skyld
Den krænkes; men i andre ting følg retfærd's bud!

³⁸ Ordret: „mere forbryderisk end Kerkoperne og dummere end Morychus.“

³⁹ Der sigtes til Apostlenes gærn. cap. 15, v. 5 ff. og 13 ff.

⁴⁰ Det hedder sig, at Maximilian har faaet løfte om at blive pave efter Julius II's død (!).

⁴¹ „der er en saare medgørlig mand.“ Disse ord mangler i første udgave.

⁴² Denne fortælling er ikke ganske klar. Dog er det vel næppe det rene opspind.

⁴³ „i Pisa“, som mangler i de fleste udgaver, men staar i første, kunde synes overflødig og forvirrende. Meningen er aabenbart, at paven ved sit optraad i den by, som kardinalerne havde bestemt til deres møde, forud vilde vække en ugunstig stemning imod dem. Faktisk er det, at Pisanerne senere viste et overmaade fjendtligt sindelag mod det skismatiske koncilium.

⁴⁴ Julius udnævnte virkelig d. 10de marts 1511 otte nye kardinaler. (Dumesnil s. 161.)

⁴⁵ Hvad der er sandhed, og hvad der er digt i denne fremstilling, er jeg ude af stand til at afgøre. Julius havde d. 18 juli 1511 svaret paa de frafaldne kardinalers citation til Pisa ved at indkalde til et almindeligt koncilium i Rom 19 april næste aar. Det traadte sammen i Lateranet d. 3 maj 1512, altsaa noget senere end bestemmelsen var; men i mellemtiden havde rigtig nok slaget ved Ravenna staaet (12 april 1512).

⁴⁶ „Gallikansk“ kaldes Pisanerkonciliet, fordi det stod under Frankrigs beskyttelse.

⁴⁷ Kardinalen af Rouen var George d'Amboise, Ludvig XII's højt betroede minister, Julius II's fjende og tidligere medbejler til pavestolen. Han døde d. 25 maj 1510.

⁴⁸ Denne mand hed Bernardino Caravajal. Han var meget anset og indflydelsesrig.

⁴⁹ „abbedier . . . bispedømmer paa engang.“ Disse ord mangler i første udgave. Som bekendt var det særlig i Tyskland, man klagede over denne uskik.

⁵⁰ Forfatterens franskvenlige tendens træder i dette stykke stærkt frem. Det radikale partis program, det samme, som var fremme paa konciliet i Basel, tillægger han ogsaa Pisanerkonciliet, som dog langt snarere var politisk end reformatorisk og næppe heller har faaet tid til at give sig af med saa meget. Det traadte sammen d. 1 novbr. 1511, men var lidet talrigt og maatte snart paa grund af Pisanernes fjendtlige holdning fortrække til Milano. (Brosch s. 233 ff.) Det tog en række bestemmelser mod Julius II og erklærede ham højtideligt for afsat (21 april 1512), men maatte strax efter, da Frankrigs magt i Italien svandt, forlægges til Lyon og var nu uden al betydning. (Dumesnil s. 219 f.).

⁵¹ Nogle faa ord, som vilde gøre en længere fortolkning nødvendig uden at have en tilsvarende interesse, udelades her.

⁵² Se anm. 25.

⁵³ At Julius' hensigt med sit koncilium udelukkende var politisk, er udenfor al tvivl. Skildringen af konciliet selv er tendentløs, men dog i hovedsagen korrekt.

⁵⁴ „De tre kardinaler osv.“ Da konciliet i Pisa aabnes, er der tale om fem kardinaler (Brosch s. 234 sml. 210). Med hensyn til de to manglende sml. anm. 42 til s. 30; dog synes forfatteren her at have taget fejl.

⁵⁵ Genua maatte døje meget ondt fra Franskmændenes side.

⁵⁶ Manglen af „den allerkristeligste“ i dette smukke selskab vidner atter stærkt om forfatterens franske sympatier.

⁵⁷ Ordret: „Mulæslerne skraber hinanden gensidigt“.

⁵⁸ Der tænkes paa nogle stæder, som tidligere havde hørt til det af Franskmændene okkuperede Milano.

⁵⁹ I aaret 1508 havde Venezianerne med magt hindret Maximilian i at marschere gennem deres territorium, ja havde endog frataget ham store strækninger i Friaul samt Görtz og Triest (Brosch s. 148 f., 157 f.).

⁶⁰ Der sigtes til Franskmændenes sejr over Venezianerne (se indledningen), der med et slag gjorde deres magt meget foruroligende.

⁶¹ Se indledningen.

⁶² Som bekendt, gjorde baade Frankrig og Ferdinand den katholske fordring paa Neapel. Den sidste havde erobret landet 1504.

⁶³ „ved penge . . . pengetrang“; „som altid har opfyldt . . . tilfredsstille det“. Disse sætninger mangler i første udgave.

⁶⁴ Henrik VII Tudor † 1509.

⁶⁵ Henrik VIII.

⁶⁶ Som bekendt, ægtede Henrik VIII sin broders enke, Katharina af Aragonien, Ferdinand den katholskes datter. Den hertil nødvendige pavelige dispensation blev givet af Julius II.

⁶⁷ Man kunde være tilbøjelig til at tænke paa Philip, kejser Maximilians søn; men da denne var død 1506, og hans søn Karl (senere Karl V) endnu kun et lille barn (se nedenfor), er det ikke let at se, hvad forfatteren sigter til.

⁶⁸ Forbundet fik navnet „den hellige liga“ og skulde, hed det, forebygge kirkens skisma.

⁶⁹ Der sigtes til en række krigerske foretagender og erobringer paa Nordafrikas kyst i aarene 1509 og 1510.

⁷⁰ Om disse stæder se anm. 59.

⁷¹ Sml. anm. 67. Forholdene i Nederlandene var paa denne tid meget urolige.

⁷² Det varede dog meget længere, inden Maximilian tiltraadte den hellige liga; det skete først 1512 samtidigt med slaget ved Ravenna.

⁷³ Julius mener, at fyrsterne ved at understøtte ham mod kongen af Frankrig arbejdede denne teori i hænde.

⁷⁴ Talen er om det konstantinske gavebrev, ifølge hvilket Constantin den store skulde have overdraget paven herredømmet i hele Vesten. Som bekendt, blev dette dokument uægthet først bevist af Lorenzo Valla i det 15de aarh.

⁷⁵ Den dobbelte betydning, der ligger i textens „*palea*“, lader sig ikke gengive. Dette ord betyder dels „halm“, „straa“, dels sættes det foran de kapitler i dekretene, som senere er tilføjede, og betyder altsaa „paragraf, kapitel“. Disse dekretter, „*decretum Gratiani*“, er en samling kirkeretslige kilder, som munken Gratianus foranstaltede c. 1150.

⁷⁶ „med foden“ er naturligvis praleri.

⁷⁷ Som bekendt, var det Franskmændene, der sejrede ved Ravenna; men deres store tab og omslaget strax efter kunde give det udseende af et nederlag. Sml. anm. 20.

⁷⁸ Se Apostlenes gerninger cap. 5, v. 1—11.

⁷⁹ Peters replik er en del forkortet.

⁸⁰ De senere udgaver har ændret „*honore*“ til „*foenore*“, „aager“ (!).

⁸¹ Her udelader jeg et længere stykke.

⁸² Petrus har i det udeladte stykke forklaret, at Christi legeme er kirken.

⁸³ Meningen er: „En saa gammel mand som du kan ikke tale om en for tidlig død. Du er død som en ild, der gaar ud af sig selv, uden at man behøver at slukke den med vand“.

⁸⁴ Texten har: „*cum . . divitiis, immo vitiis fruitur*“.

